

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH69

Examensarbete i redovisning på kandidatnivå

HT2013

Hantering och rapportering av risk

En fallstudie av tre svenska börsnoterade företag

Författare:

Hanna Arrhusius

Filip Dahlman

Malin Isacson Landquist

Handledare:

Erling Green

SAMMANFATTNING

EXAMENSARBETETS TITEL: Hantering och rapportering av risk

SEMINARIEDATUM: 2014-01-16

ÄMNE/KURS: FEKH69, Examensarbete kandidatnivå i redovisning, 15 hp

FÖRFATTARE: Hanna Arrhusius, Filip Dahlman och Malin Isacson Landquist

HANDLEDARE: Erling Green

FEM NYCKELORD: Riskupplysning, Riskhantering, Väsentlighet, Informationsasymmetri, ERM

SYFTE: Syftet är att diskutera utformning och effekter av intern hantering och extern rapportering av risk i tre börsnoterade företag.

METOD: Tillvägagångssättet som valts i uppsatsen är en kvalitativ fallstudie med ett induktivt angreppssätt. Studien baseras på primärdata i form av intervjuer vilket kompletteras med sekundärdata.

TEORETISKT PERSPEKTIV: Det teoretiska perspektivet baseras på Knights definition av risk, Probahudonos et al. riskkategorier, COSO:s ERM-ramverk för riskhantering, ICAEW:s rekommendationer för en förbättrad riskrapportering, legitimitetsteori samt institutionell teori.

EMPIRI: Empirin består av presentationer av tre svenska börsnoterade företags arbete med och syn på hantering och rapportering av risk. Presentationerna baseras på intervjuer med riskansvariga på företagen samt företagens årsredovisningar.

RESULTAT: De studerade företagens externa rapportering skiljer sig åt både i utformning och innehåll, vilket minskar jämförbarheten mellan företagen. Samtliga företag anser att riskrapportering är en konkurrensfördel och det kan ses som ett incitament till att lämna frivilliga upplysningar. Det finns även en tendens till att riskrapportering hos företag inom samma bransch blir likformig. Företagen anser att de regleringar som finns avseende riskupplysningar är tillräckliga, men resultatet av denna studie visar att det företag som följer striktast reglering har den mest transparenta riskrapporteringen.

ABSTRACT

TITLE: Risk Management and Risk Disclosure

SEMINAR DATE: 2014-01-16

COURSE: FEKH69, Business Administration: Degree Project in Financial Accounting and Management Control, Undergraduate level, 15 University Credits Points (ECTS-cr)

AUTHORS: Hanna Arrhusius, Filip Dahlman & Malin Isacson Landquist

ADVISOR: Erling Green

KEY WORDS: Risk Disclosure, Risk Management, Materiality, Information Gap, ERM

PURPOSE: The purpose of our study is to discuss the design and effects of internal risk management and external reporting of risk in three listed companies.

METHODOLOGY: A qualitative case study with an inductive approach, based on primary data in the form of interviews and secondary data.

THEORETICAL PERSPECTIVES: The theoretical perspective is based on Knight's definition of risk, Probohudonos et al. risk categories, COSO's ERM framework for risk management, ICAEW's recommendations to improve risk reporting, legitimacy theory and institutional theory.

EMPIRICAL FOUNDATION: The empirical material consists of presentations of how three Swedish listed companies view and work with risk management and risk reporting. The presentations are based on interviews with risk managers and corporate annual reports.

CONCLUSION: The result shows that the three examined companies external reports differ both in form and content, which reduce the comparability between companies. All companies consider risk reporting a competitive advantage, which can be seen as an incentive to make voluntary disclosures. There is also a tendency for risk reporting among companies within the same industry to become uniform. Companies find the current regulations regarding risk disclosures as sufficient, but this study show that the company with the strictest regulation also has the most transparent risk reporting.

FÖRKORTNINGAR

COSO	The Committee of Sponsoring Organizations
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group
ERM	Enterprise Risk Management
ESMA	European Securities and Markets Authority
FRC	Financial Reporting Council
IACEW	The Institute of Chartered Accountants in England and Wales
IAS	International Accounting Standards
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
IRM	The Institute of Risk Management
ISO	International Organization for Standardization
SOX	Sarbanes-Oxley Act
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INTRODUKTION	7
1.1 BAKGRUND	7
1.2 PROBLEMDISKUSSION	9
1.3 FRÅGESTÄLLNING	13
1.4 SYFTE.....	13
1.5 AVGRÄNSNING.....	13
1.6 DISPOSITION.....	13
2. METOD	15
2.1 METODISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	15
2.2 TEORETISK REFERENSRAM.....	16
2.3 EMPIRISK STUDIE.....	17
2.4 VAL AV FALLFÖRETAG	18
2.4.1 INTERVJUER.....	18
2.5 METODKRITIK.....	19
3. INSTITUTIONALIA	21
3.1 INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS	21
3.1.1 FÖRESTÄLLNINGSRAM.....	21
3.1.2 IAS 1 UTFORMNING AV FINANSIELLA RAPPORTER.....	22
3.1.3 IFRS 7 FINANSIELLA INSTRUMENT: UPPLYSNINGAR.....	22
3.2 ÅRSREDOVISNINGSLAGEN	23
4. TEORETISK REFERENSRAM	24
4.1 RISK	24
4.1.1 RISKKATEGORIER	25
4.2 RISKHANTERING	26
4.2.1 COSO - ERM INTEGRATED FRAMEWORK	27
4.3 RISKRAPPORTERING	30
4.4 POSITIV TEORI.....	31
4.4.1 LEGITIMITETSTEORI	32
4.4.2 INSTITUTIONELL TEORI	32
5. EMPIRI	34
5.1 ALFA	34
5.1.1 RISK.....	34
5.1.2 INTERN RISKHANTERING	35
5.1.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER	36
5.1.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION.....	37
5.2 BETA	38
5.2.1 RISK.....	38
5.2.2 INTERN RISKHANTERING	39
5.2.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER	40
5.2.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION.....	41
5.3 GAMMA.....	42

5.3.1 RISK.....	42
5.3.2 INTERN RISKHANTERING	43
5.3.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER	45
5.3.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION	46
6. ANALYS	48
6.1 RISK	48
6.1.1 RISK OCH VÄSENTLIGHET	48
6.1.2 INTERNA RISKKATEGORIER	49
6.2 INTERN RISKHANTERING	52
6.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER	56
6.3.1 INSTITUTIONALIA.....	56
6.3.2 ICAEW:S REKOMMENDATIONER.....	57
6.3 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION	60
6.3.1 LEGITIMITETSTEORI	60
6.3.2 INSTITUTIONELL TEORI	62
7. RESULTAT	63
7.1 DISKUSSION	63
7.2 SLUTSATS.....	66
7.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING.....	67
REFERENSER	68
APPENDIX	73

FIGURFÖRTECKNING

FIGUR 1. INFORMATIONASASYMMETRI	12
FIGUR 2. RISKKATEGORIER	25
FIGUR 3. RISKHANTERINGSPROCESSEN	27
FIGUR 4. ENTERPRISE RISK MANAGEMENT INTEGRATED FRAMEWORK	28
FIGUR 5. RISKKATEGORIER	49
FIGUR 6. RISKHANTERING	52
FIGUR 7. ICAEW:S REKOMMENDATIONER.....	57

1. INTRODUKTION

I följande kapitel kommer uppsatsens bakgrund presenteras, följt av problemdiskussion som leder fram till uppsatsens frågeställning och syfte. Därefter redogörs för de avgränsningar som gjorts och avslutningsvis presenteras uppsatsens disposition.

1.1 BAKGRUND

Det senaste decenniet har företags investerare och övriga intressenter efterfrågat en mer omfattande rapportering om risker och osäkerhetsfaktorer. Flera stora redovisningsskandaler samt en omfattande finansiell kris har gjort ämnet aktuellt och nya standarder har tillkommit för att reglera den information företag upplyser om. Ämnet har även uppmärksammats genom forskning (Dobler, 2008) och det kan ses som en del av ett ökat intresse och en större tilltro till riskhantering inom företag (ICAEW, 2011).

Upplysningar om risk i finansiella rapporter har tidigare främst förekommit inom bank- och försäkringssektorn, men på grund av uppmärksammade kriser och skandaler har rapportering även blivit aktuell inom icke-finansiella företag. Den ökade efterfrågan kan förklaras av de förändringar som skett i ekonomin. En global utveckling har medfört att företag expanderar sin verksamhet och är beroende av fler externa intressenter. Detta har resulterat i ett mer konkurrensutsatt klimat och en komplex marknad med ökade risker för alla aktörer (Dobler, 2008). Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen har medfört att nya typer av risker vuxit fram, såsom exempelvis IT-risker (EY, 2009).

Det huvudsakliga syftet med rapportering av risk är att upplysa intressenter om faktorer som kan påverka företagets ekonomiska ställning och således påverka bedömningen av företaget (Linsley & Shrives, 2006). För att identifiera ett företags risker krävs en förståelse för dess verksamhet och det är därmed viktigt att den information företag upplyser om är väsentlig som beslutsunderlag för investerare. Vid bedömning om vad som är väsentligt bör företag se över vad som är relevant och var i

verksamheten risker kan uppstå, och därefter anpassa rapporten så att den är företagsspecifik och relevant (Scheja, 2012).

Marknaden styrs av utbud och efterfrågan, vilket innebär att företag tar en risk redan när det väljer att gå in på en marknad. Även investerare ställs inför en risk då beslut måste fattas utan fullständig information. Denna brist på information definieras som ett informationsgap mellan företaget och dess intressenter. Att företags riskrapportering är bristande och att ett informationsgap existerar har blivit konstaterat i bland annat forskning av Soloman (2000) och The Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW) (1998, refererad i Linsley & Shrivess, 2006). För att tillgodose intressenters krav har företag idag blivit bättre på att upplysa om den risk de möter. Det finns däremot ett fokus på finansiell risk och företag behöver bli bättre på att upplysa om strategiska och operativa risker, då även de påverkar resultatet (EIU-MMC, 2001, refererad i Beretta & Bozzolan, 2004). Vidare tenderar företag att rapportera mer allmänna risker med generell beskrivning, än de specifika risker de möter och hur dessa åtgärdas (Kajüter, 2004, refererad i ICAEW, 2011).

Som en reaktion på den ökade efterfrågan på riskupplysningar har nya ramverk och regleringar tillkommit. Dessa utgår ifrån att en förbättrad intern kontroll krävs för att reducera de risker och hot ett företag står inför. Intern kontroll har tidigare varit en företagsintern fråga, men på grund av de kriser som uppmärksammats har nu kraven skärpts kring rapportering av den (Arwinge & Hult, 2013). I USA infördes lagen Sarbanes-Oxley Act (SOX) år 2002, som innebär att företag måste ha en bättre intern kontroll samt rapportera om det i den finansiella rapporten, för att ge investerare en bättre insyn i företaget. SOX gäller även för utländska företag som är noterade i USA (Nilsson, 2010, Fredelius, 2010). Den ställer detaljerade krav på rapporteringen och flera svenska företag valde att lämna den amerikanska börsen eftersom de ansåg att kostnaden för detta var för hög (Fredelius, 2010). I Sverige tillkom Svensk kod för bolagsstyrning år 2005. Koden innebär bland annat att företag ska upplysa om intern kontroll i den finansiella rapporten, i syfte att öka ägarinsynen och förbättra bolagsstyrningen (Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning, n.d.). Koden är inspirerad av SOX och båda poängterar att genom en välfungerande intern kontroll och riskhantering kan företagets risker reduceras. Koden är dock inte lika detaljstyrd

(Arwinge, 2013, Deloitte, n.d.). Intern riskhantering är även en förutsättning för extern rapportering om risk, eftersom rapporteringen kräver en viss medvetenhet om risk. Den externa rapporteringen kontrolleras genom ett antal lagar på nationell och internationell nivå. I Sverige tillämpas årsredovisningslagen (ÅRL) för juridiska personer, medan International Financial Reporting Standards (IFRS) tillämpas av börsnoterade koncerner (Marton et al., 2010).

1.2 PROBLEMDISKUSSION ¹

VÄSENTLIG INFORMATION

En problematik med riskrapportering är att det grundar sig i hur ordet risk definieras. Begreppet risk och dess innebörd har länge varit omdebatterat och det har haft olika betydelser i och med att nya risker vuxit fram i samhället (Linsley & Shrives, 2006). Risk kan ses som en social konstruktion byggt på mänskliga värden och subjektiva bedömningar, vilket kan innebära att företag tolkar begreppet på olika sätt. Det kan även påverka hur företag översätter de riktlinjer som finns i standarder och regelverk. Informationen som lämnas kan därför variera (Dobler, 2008).

Efter införandet av IFRS har svenska företags årsredovisningar ökat i omfattning. Denna ökning har främst skett i upplysningar och noter, vilket har lett till att normgivare och regulatorer börjat diskutera huruvida all information är nödvändig (Scheja, 2012). I föreställningsramen finns direktiv för hur företag ska upprätta den finansiella rapporten och där nämns att företag ska upplysa om väsentlig information som kan påverka investerares beslut (Marton et al, 2010). Det svåra är dock att avgöra var denna gräns går, samt om det går att fastställa frånvaron av en väsentlig upplysning (Rundfelt, 2010). För mycket regleringar av upplysningar kan leda till att företag lämnar mycket oväsentlig information, vilket i sin tur kan medföra problem då för mycket information kan innebära att användarna inte hittar och kan utläsa den väsentliga informationen i den finansiella rapporten (Arnellär et. al, 2012, Miihkinen, 2012). Oväsentliga upplysningar kan även undanskymma relevanta och därmed förvränga tolkningen av årsredovisningen (EFRAG, 2012). År 2011 genomförde

¹ Problemdiskussionen har utförligt behandlat forskning och litteratur. Den ersätter därför ett avsnitt om tidigare forskning.

European Securities and Markets Authority (ESMA) en undersökning om berörda parter förståelse för olika aspekter av väsentlighet i finansiella rapporter. En slutsats av denna undersökning var att ett ramverk avseende upplysningar efterfrågades, då det idag finns en stor variation i hur begreppet väsentlighet tolkas (ESMA, 2013).

Vidare kan även diskuteras huruvida det är mängden upplysningar som är väsentligt eller om det är kvaliteten på upplysningar som ges. Beretta & Bozzolan (2008) diskuterar detta problem och anser att kvantitet som enda variabel inte är ett korrekt mått på kvaliteten. Istället bör andra variabler adderas för att få en mer fullständig analys på upplysningarnas kvalitet. För att använda detta alternativa synsätt bör det däremot klargöras vilken användargruppen av rapporterna är, för att klargöra vilka som ska förstå upplysningar och vilka det ska vara relevant för (Botosan, 2004).

Hur bedöms vad en risk är och hur avgörs vad som är väsentlig information inom olika företag? Hur formuleras ett ramverk för riskrapportering som ser till att inkludera väsentlig information, och samtidigt exkludera oväsentlig, i årsredovisningar? Anpassas riskupplysningar efter vilka användarna av finansiella rapporter är?

INTERNT RISKHANTERINGSARBETE

En förutsättning för att uppnå ett välfungerande riskhanteringsarbete är att företag har en gemensam definition av begreppet risk och att den uppfattas likartat av hela verksamheten (Hult & Svernlöv, 2012). För att förstå hur de risker som företag upplyser om åtgärdas, är det av betydelse att företag även upplyser om sitt riskhanteringsarbete (ICAEW, 2011). En välutformad riskhanteringsfunktion bidrar till att risker hanteras snabbare och effektivare inom företag vilket kan medföra kostnadsfördelar (IRM, n.d). Information om detta stärker även företagets image och ökar dess trovärdighet gentemot intressenterna (Borghezi & Gaudenzi, 2013). Detta menar även ICAEW (2011) som säger att det är tänkbart att ett företags riskhanteringsarbete förbättras genom extern riskrapportering samt att det kan ses och användas som en konkurrensfördel gentemot företagets konkurrenter.

Upplyser företag om sitt interna riskhanteringsarbete och vilken roll spelar denna upplysning för användaren av rapporterna?

OBLIGATORISK REDOVISNING OCH FRIVILLIGA UPPLYSNINGAR

Det finns ett positivt samband mellan hårdare reglering avseende upplysningar och lämnande av frivillig information, då obligatoriska upplysningar behöver kompletterande information för att förstås (Einhorn, 2005, refererad i Broberg et al., 2009). Enligt Einhorn (2005, refererad i Broberg et al., 2009) kommer företag frivilligt att lämna upplysningar i den utsträckning det efterfrågas på marknaden. De företag som är öppna med information kan tjäna på det i det långa loppet, då de kommer att anses vara trovärdiga (Skinner, 1994), men en ökad och mer transparent rapportering innebär även högre kostnader och kan innebära konkurrensmässiga nackdelar för företag. Resultatet av detta är att incitamenten till att lämna mer transparenta upplysningar är varierande (Broberg et al., 2009).

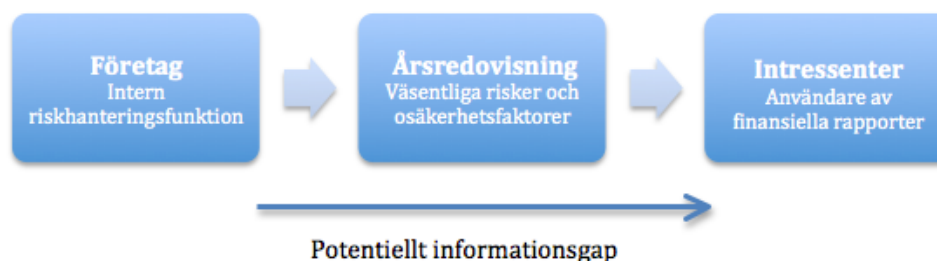
Kravet och Muslu (2011, refererad i Cheng et. al, 2013) har funnit att en ökning i transparenta riskupplysningar går hand i hand med en ökning av mer korrekta analytiska prognoser, vilket tyder på att riskupplysningar innehåller information som är viktig för investerares företagsvärdering. Detta stödjer att riskrapportering inte helt kan utgöras av frivilliga upplysningar, eftersom företagen då har möjlighet att välja om information ska inkluderas eller ej (Hail, 2011). Företag tenderar att fördröja redovisning av negativ information (Iatridis, 2008). Exempelvis lämnade många företag bristfälliga upplysningar om hur de påverkades negativt under finanskrisen år 2008 (PWC, 2010).

Väljer företag att frivilligt lämna transparenta riskupplysningar, trots varierande incitament? I sådana fall, varför?

INFORMATIONASASYMMETRI

Informationsasymmetri mellan företagsledningen och dess intressenter medför övervaknings- och kontrollkostnader, samt en lägre värdering av bolaget på grund av den riskpremie som investerare ställs inför (Oxelheim, 2006). Ju högre osäkerhet investerare upplever på grund av informationsasymmetri, desto högre avkastning kommer de sannolikt att kräva (ICAEW, 2011). Minskas informationsasymmetrin kan

företagets kapitalkostnad minskas och det kan medföra en högre värdering och en ökad villighet att investera i företaget (Oxelheim, 2006).

Figur 1. Informationsasymmetri

Källa: egen.

Även om företagens intressenter har rätt att ta del av informationen kan det vara i företagsledningens intresse att hålla viss information inom företaget, men det är inte tillåtet att utelämna väsentlig information enbart med anledningen att det kan innebära konkurrensmässiga nackdelar (PWC, 2010). Detta är något som kan förekomma, då Marshall & Weetman (2008, refererad i ICAEW, 2011) funnit att företag endast rapporterar omkring hälften av den information som finns tillgänglig internt om strategi, mål och policy avseende finansiella risker. Cheng et al. (2013) menar att även om frivilliga upplysningar minskar informationsasymmetrin, är det inte tillräckligt effektivt för att ersätta upplysningar som krävs enligt lag. Kombinationen av att det blir en kriminell handling att inte lämna dessa upplysningar samt att det medför en överträdelse av samhällets normer, gör det mycket kostsamt att bryta mot lagstadgade krav. I enlighet med Rock (2002, refererad i Chung et al., 2013) kan informationsasymmetrin öka om lagreglerade upplysningar blir frivilliga.

Den betydelse riskupplysningar har i årsredovisningen har även diskuterats av ICAEW (2011). Det menar att om intressenter endast informeras om en risk via årsredovisningen är det ett misslyckande i kommunikationen. Företag ska rapportera väsentliga risker kontinuerligt, exempelvis via sin hemsida. Financial Reporting Council (2011, refererad i ICAEW, 2011) fann att investerare fäster större vikt vid information avseende riskupplysningar direkt från företagsledare eller

styrelsemedlemmar än från vad som står i deras årsredovisningar. Abraham et al. (2011) fann dock att investerare generellt sett ansåg information i årsredovisningen avseende finansiella och verksamhetsrelaterade riskfaktorer var användbar.

Varför minimeras inte informationsasymmetrin om det kan öka företagets värdering och ge en ökad villighet att investera i företaget? Finns det risker som företag av olika anledningar inte upplyser om? Upplyser företag om risk på andra sätt än genom årsredovisningen?

1.3 FRÅGESTÄLLNING

Hur skiljer sig hantering och rapportering av risk i tre svenska börsnoterade fallföretag?

1.4 SYFTE

Uppsatsens syfte är att diskutera utformning och effekter av intern hantering och extern rapportering av risk i tre börsnoterade företag.

1.5 AVGRÄNSNING

En avgränsning görs då vi endast studerar företags perspektiv. Inga fullständiga slutsatser om nyttan av riskrapportering kan dras, då vi inte undersöker ur investerares eller övriga intressenters perspektiv. Rapporteringens efterlevnad av lagar och regler har inte analyserats djupt, eftersom årsredovisningarna har kontrollerats och godkänts av revisorer. Vidare behandlas inte finansiell risk i detalj, då det är ett mer komplext ämne och fallföretagen har separata avdelningar för det.

1.6 DISPOSITION

Resterande del av uppsatsen är strukturerad på följande vis: Kapitel två diskuterar val av undersökningsmetod och forskningsdesign. I kapitel tre presenteras institutionalia,

därefter presenteras den teoretiska referensramen i kapitel fyra. I kapitel fem presenteras den empiri som inhämtats om fallföretagen. Denna analyseras och ställs mot dess teoretiska referensram i kapitel fem. I det sjätte och sista kapitlet diskuteras resultat, slutsatser och förslag till vidare forskning.

2. METOD

Följande kapitel inleds med en motivering av uppsatsens tillvägagångssätt. Därefter redogörs för den teoretiska referensramen och den empiriska studien. Sedan diskuteras val av fallföretag vilket följs av en diskussion om datainsamlingen. Avslutningsvis diskuteras uppsatsens validitet och reliabilitet.

2.1 METODISKT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Dagens forskning om samhällsvetenskap utgår ifrån två vetenskapliga förhållningssätt om hur forskning ska bedrivas och tolkas: Positivism och hermeneutik (Andersson, 1979). Positivismen utgår ifrån ett objektiva förhållningssätt där samhällsmässiga fenomen kan förklaras utifrån sociala lagar, medan hermeneutiken kan ses som en tolkningsprocess som utgår ifrån att det mänskliga beteendet är föränderligt och måste förstås och tolkas (Bryman & Bell, 2011). Det vetenskapliga förhållningssättet i denna uppsats är ett tolkande synsätt. Det anses lämpligt då avsikten med studien är att öka förståelse av hantering och rapportering av risk i tre börsnoterade företag.

Vid val av vetenskapligt angreppssätt finns två inriktningar: Deduktiv och induktiv. Det deduktiva angreppssättet utgår ifrån teori och jämför sedan hur väl den insamlade empirin stämmer överens med teorin, medan det induktiva angreppssättet förutsätter att författaren går in med ett öppet sinne och utgår från empirin för att förklara teorin. Detta är däremot problematiskt då man ofta redan har en viss kunskap inom området. Likaså kan den deduktiva inriktningen kritiseras då forskaren endast tar med den information som är relevant och ger stöd åt teorin, och bortser från övrig information som kan vara väsentlig (Jacobsen, 2002). Ansatsen i uppsatsen är induktiv då denna strategi anses mest användbar för uppsatsen syfte, eftersom den är mer öppen i tolkandet av ny information.

För att bearbeta den insamlade informationen finns det två vetenskapliga metoder: Kvalitativ och kvantitativ. En kvalitativ metod erbjuder ett tolkande synsätt medan den kvantitativa metoden fokuserar på siffror och mätbarhet (Jacobsen, 2002). Den

kvalitativa forskningsteorin betonar ett induktivt synsätt på teorin och överensstämmer med uppsatsens syfte, vilket är att få en djupare förståelse för motiven bakom hur de tre fallföretagen tolkar och rapporterar risker och osäkerhetsfaktorer (Bryman & Bell, 2011).

2.2 TEORETISK REFERENS RAM

Den teoretiska referensramen är hämtad från Lunds Universitets biblioteksdatabas ”Lovisa” och forskningsartiklar har hämtats från artikeldatabasen ”LUBSearch”. Sökord som använts är ”risk”, ”risk disclosure”, ”voluntary disclosure”, ”risk reporting”, ”quality of risk reporting”, ”risk management”, ”risk measurement” och ”materiality”.

Då syftet med uppsatsen är öka förståelse för både intern och extern riskhantering, har referensramen i uppsatsen huvudsakligen utgått från teori som behandlar definition av risk, riskhanteringsarbete och extern riskrapportering. För att skapa en förståelse för hur risk och väsentlighet definieras och kategoriseras inleds referensramen med Knights klassiska verk och kompletteras med tidigare forskning av bland annat Sandin och Probohudono et al. Att redogöra för definitionen av risk kan motiveras av att det är grunden till all riskhantering och därför är relevant att ha en förståelse kring problematiken med detta. Därefter presenteras COSO:s ramverk för internt riskhanteringsarbete. COSO behandlas i denna uppsats då det är framstående inom intern kontroll och då dess riskhanteringsramverk är det som fått mest uppmärksamhet och störst spridning inom företagsvärlden. Därefter presenteras ICAEW:s rekommendationer för en förbättrad riskrapportering. ICAEW är en organisation specialiserad inom redovisning och revision. Det har publicerat ett flertal rapporter om riskrapportering och det kan därför belysa för- och nackdelar med dagens rapportering. Vidare förklaras funktionen riskupplysningar fyller utifrån positiv teori. Den positiva teorin presenteras utifrån två olika inriktningar: Legitimitetsteori och institutionell teori. Legitimitetsteori förklarar hur företag agerar och varför det frivilligt väljer att upplysa om viss information. Institutionell teori ger en kompletterande syn på funktionen av upplysningar och tar upp varför företag inom samma bransch tenderar att likna varandra.

2.3 EMPIRISK STUDIE

Det är vanligt att kombinera en fallstudie med kvalitativ metod. Genom denna metod kan en djupare analys genomföras på enskilda fall och generella slutsatser kan dras därefter. Det som studeras i en fallstudie är för det mesta något som redan existerar, vilket innebär att det utspelar sig i en mer naturlig miljö än om motsvarande utfördes i experimentell forskning (Denscombe, 2000). Tre fallföretag anses vara ett lämpligt antal att studera i denna uppsats, då det ger möjlighet att studera skillnader och likheter mellan företagen. Kritik mot fallstudier är att det går att ifrågasätta hur representativt det är att endast undersöka ett fåtal fall, samt om resultatet går att generalisera och dess nivå av trovärdighet (Denscombe, 2000). Däremot går det inte att motivera en studie av fler företag, då det blir för omfattande för att uppfylla uppsatsens syfte.

En fallstudie gör det även möjligt för forskaren att använda sig av fler typer av källor, där en intervju kan kompletteras med dokument för att få en djupare analys. Det finns två olika typer av informationskällor, primär- och sekundärdata. Primärdata kan ske genom observation, intervjuer eller enkäter och sekundärdata är data som redan samlats in (Denscombe, 2000). Primärdata kommer att samlas in under semistrukturerade intervjuer för att få djupa svar av de studerade företagen och intervjuer är det främsta underlaget för empirin. För att komplettera intervjuerna kommer även sekundärdata att användas i form av finansiella rapporter hämtade från företagens hemsidor. Dokumentundersökning kommer att ske av företagens årsredovisningar upprättade år 2012. Eftersom företagen är börsnoterade är dessa dokument offentliga handlingar som granskats av externa revisorer och informationen kan därför anses som tillförlitlig och objektiv (Bryman & Bell, 2011). En ytterligare fördel med sekundärdata är att det är en icke-reaktiv mätmetod. Det vill säga, vid insamlande av primärdata tenderar den intervjuade att anpassa sitt beteende eller svar efter vad den tror efterfrågas. En begränsning med sekundärdata är att man inte har kontroll över kvaliteten, samt att informationen kan vara framtagen i ett annat syfte än vad det kommer att användas till (Bryman & Bell, 2011).

För att uppfylla uppsatsens syfte jämförs företagen i tre steg: Hur de uppfyller lagar och rekommendationer, hur det interna riskhanteringsarbetet överensstämmer med det som rapporteras externt, samt en redogörelse för vilken funktion riskupplysningar fyller.

2.4 VAL AV FALLFÖRETAG

Då fokus i denna studie är hantering och rapportering av risk spelar urvalet av företag mindre roll. Dock är det passande att göra ett urval med större företag då de kan tänkas ha en mer omfattande riskrapportering. Tre företag börsnoterade på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap valdes av anledning att de följer likartade regelverk. En avgränsning har dock skett för finansiella företag då de följer mer komplex reglering. Företag med huvudkontor i Stockholm eller Malmö har prioriterats av den orsaken att det möjliggjort för författarna att besöka företagen och ha personliga intervjuer. Detta för är att skapa så homogena och likvärdiga förutsättningar som möjligt för studien. Vidare valdes tre företag som är framgångsrika inom olika branscher för att få en bredd i studien och skapa en uppfattning om hur risk hanteras och prioriteras inom olika branscher.

2.4.1 INTERVJUER

Intervjuer anses lämpligt vid denna typ av uppsats, då det endast är ett fåtal företag som undersöks och intervjuer ger en djupare förståelse för företaget. En forskningsintervju skiljer sig från ett vardagligt samtal då det sker genom ett sedan tidigare bestämt möte där forskaren bestämmer dagordningen. Det krävs därför mycket förberedelser och kunskap inom ämnet som undersöks. En personlig intervju är fördelaktig då den ger möjlighet att ta del av detaljerad information från nyckelpersoner och således en djupare förståelse för ämnet (Denscombe, 2000). De semistrukturerade intervjuerna har skett via personliga möten med riskansvarig på respektive företag. En semistrukturerad intervju innebär att en intervjuguide förbereds med ämnen som ska diskuteras, vilket ger möjlighet till öppna svar (Jacobsen, 2002). Riskansvarig fick möjlighet att ta del av intervjuguiden innan intervjun ägde rum för att förbereda relevanta svar. Nackdelen med en intervju är att trovärdigheten i det som

sägs kan diskuteras samt att den intervjuade kan ta över kontrollen. Intervjuaren har därmed ett personligt ansvar över att innehållet i intervjun blir relevant (Denscombe, 2000). För att öka tillförlitligheten har därför två av gruppmedlemmarna deltagit vid intervjun i den utsträckning som detta har varit möjligt. Ambitionen var att upptagning av intervju skulle ske genom inspelning, men då det inte varit möjligt har upptagning skett genom anteckningar som sedan säkerställts genom respondentvalidering.

2.5 METODKRITIK

Vid en empirisk studie uppstår frågor kring valen som görs och konsekvenserna av valen måste övervägas, för att utreda om empirin är tillförlitlig och trovärdig.

Validitet behandlar huruvida empirin är giltig och relevant, samt om undersökningen överensstämmer med verkligheten. Eftersom underlaget i empirin främst består av semistrukturerade intervjuer kan detta minska validiteten, då respondenternas svar kan spegla deras personliga åsikter och uppfattningar (Bryman & Bell, 2011). Detta gäller även i kvantitativa studier och är inte något som är specifikt för en kvalitativ undersökning. För att öka trovärdigheten har de personer som intervjuats varit de som anses ha bäst kunskap om företagets övergripande riskhantering. I två företag har det varit Risk Managern som intervjuats och i det tredje företaget var det den ansvarige för intern kontroll, då det företaget inte har en riskhanteringsfunktion på koncernnivå. Då det krävts har intervjun även kompletterats med svar från ytterligare en respondent på företaget som kunnat ge mer specifik information. Efter transkribering skickades resultatet ut till samtliga respondenter för validering, för att säkerställa att informationen återgivits korrekt. I de fall där respondenterna haft anmärkningar har informationen korrigerats. Ingen information har däremot tagits bort, vilket enligt Bryman & Bell (2011) kan ske vid respondentvalidering. Den insamlade primärdatan har sedan jämförts och kompletterats med sekundärdata från årsredovisningar för att öka uppsatsens validitet. De artiklarna som används är i huvudsak av vetenskaplig karaktär med reviewprocess, för att säkerställa trovärdigheten i innehållet. Uppsatsen innehåller även en del referenser till tidningsartiklar som saknar vetenskapligt värde och dessa har därför endast använts som kompletterande material.

Reliabilitet handlar om huruvida studien är replikerbar och oberoende av författaren. Vid en kvalitativ studie menar Bryman & Bell (2011) att en del forskare anser att reliabilitet inte är lika relevant, då intervjuer kan vara svåra att replikera. Det viktiga är att det är en fullständig och utförlig redogörelse. På så sätt handlar reliabilitet inom en kvalitativ studie om pålitlighet (Bryman & Bell, 2011). I uppsatsen används rekommendationer och ramverk från framstående och inflytelserika organisationer för att bedöma företagens hantering och rapportering av risk. Detta görs utifrån författarnas personliga tolkning och kunskap, vilket sänker pålitligheten. Hänsyn bör även tas till att denna studie är en fallstudie där tre unika fall studeras. Ett annat urval av företag hade sannolikt resulterat i annan information och hade gett ett annat resultat, därav kan svaren ej generaliseras och ingå i en bredare kontext.

3. INSTITUTIONALIA

I följande kapitel presenteras de regleringar som finns avseende riskrapportering. Inledningsvis redogörs för standarder av det internationella regelverket IFRS. Därefter redogörs för de svenska reglerna som återfinns i årsredovisningslagen.

3.1 INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS

Då det finns skillnader i politiska och ekonomiska system skiljer sig redovisningen åt mellan länder. För att göra redovisningen gångbar mellan länder utvecklade International Accounting Standards Committee (IASC) ett internationellt regelverk med principbaserade standarder, International Accounting Standards (IAS). Dessa standarder utvecklades för att harmonisera redovisningen för noterade företag. År 2001 omstrukturerades kommittén till en oberoende organisation och bytte namn till International Accounting Standards Board (IASB). IASB ger ut International Financial Reporting Standards (IFRS). Sedan år 2005 ska börsnoterade koncerner i Sverige upprätta finansiella rapporter i enlighet med IASB:s direktiv. Dock kan en skillnad i redovisningen uppstå mellan företag, då IFRS ger ut principbaserade standarder istället för regelbaserade standarder. Detta innebär att företag själva översätter och tolkar dessa principer, så att de anpassas efter företagets verksamhet (Marton et al., 2010).

3.1.1 FÖRESTÄLLNINGSRAM

Föreställningsramen innehåller riktlinjer om hur IFRS ska tolkas och tillämpas i praktiken. Den behandlar hur den externa redovisningen ska upprättas för att tillgodose användares informationsbehov. Användarna av de finansiella rapporterna är externa intressenter; såsom investerare, anställda, leverantörer och finansiella institut. Efterfrågan på information kan skilja sig åt mellan intressenter, men då investerare är de som tillför kapital till företagen, kan den information de efterfrågar anses vara av

intresse för samtliga användare av de finansiella rapporterna. Föreställningsramen anger att upplysningar om risker och osäkerhetsfaktorer kan förekomma under noter eller övriga upplysningar i de finansiella rapporterna, men det är ej tvingande. Den tar även fram de viktigaste kvalitativa egenskaperna som finansiella rapporter ska innehålla. Upplysningarna som lämnas i de finansiella rapporterna ska vara lättbegriplig för användarna och relevant som beslutsunderlag. De ska även ge en korrekt bild och innehålla väsentlig information (IFRS-volymen, 2012). IFRS föreställningsram definierar väsentlighet som:

“Information är väsentlig om ett utelämnande eller en felaktighet kan påverka de beslut som användaren fattar på basis av informationen i de finansiella rapporterna. Graden av väsentlighet beror på postens eller felets storlek och på omständigheterna kring utelämnande eller felet. Väsentlighet är därför mer en fråga om en tröskelnivå än en grundläggande kvalitativ egenskap som informationen måste ha för att vara användbar” (IFRS-volymen, 2012)

3.1.2 IAS1 UTFORMNING AV FINANSIELLA RAPPORTER

IAS 1 Utförning av finansiella rapporter nämner att finansiella rapporter ska ge väsentlig information och en rättvisande bild av företagets framtida finansiella ställning. Tillämpningen av IFRS, med ytterligare upplysning där så krävs, förutsätts leda till att finansiella rapporter ger en rättvisande bild. Enligt IAS 1 ska noter innehålla icke-finansiella upplysningar om företagets mål och riktlinjer. Det är även vanligt att företag lämnar ytterligare upplysningar om risker, osäkerhetsfaktorer och omvärldsförändringar inom företaget verksamhetsområde för att ge en rättvisande bild. Däremot behöver företag inte lämna information som krävs av IFRS om den inte är väsentlig (IFRS-volymen, 2012).

3.1.3 IFRS7 FINANSIELLA INSTRUMENT: UPPLYSNINGAR

Det finns tydliga och mer tvingande direktiv när det gäller redovisning av finansiella instrument. IFRS 7 Finansiella instrument: Upplysningar kräver att:

“Ett företag ska lämna upplysningar som gör det möjligt för användare av de

finansiella rapporterna att bedöma karaktär och omfattning av de risker som uppstår genom finansiella instrument och som företaget är exponerat för vid rapportperiodens slut” (IFRS-volymen, 2012)

Information ska även ges om hur dessa risker hanteras av företaget. Dessa kvalitativa upplysningar ska lämnas i samband med kvantitativa upplysningar om kreditrisk, likviditetsrisk och marknadsrisk (IFRS-volymen, 2012).

3.2 ÅRSREDOVISNINGSLAGEN

I Sverige följer juridiska personer Årsredovisningslagen. Enligt ÅRL 2 kap. 3§ ska företaget ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat. Om det krävs för att ge en rättvisande bild ska tilläggsupplysningar lämnas. Risker och osäkerhetsfaktorer behandlas i ÅRL 5 kap. Tilläggsupplysningar och i ÅRL 6 kap. Förvaltningsberättelsen. Där finns det riktlinjer för hur utformandet av förvaltningsberättelsen ska se ut för att den ska ge en rättvisande bild av företagets finansiella position. Enligt ÅRL 6 kap. 1§ 2st. p.3 ska upplysningar i förvaltningsberättelsen lämnas om:

”Företagets förväntade framtida utveckling inklusive en beskrivning av väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer som företaget står inför.”

4. TEORETISK REFERENS RAM

Följande kapitel inleds med en introduktion av begreppet risk. Därefter redogörs för den teori som publicerats om riskhantering, samt en beskrivning av COSO:s ramverk för riskhantering. Vidare beskrivs ICAEW:s riktlinjer för en förbättrad riskrapportering och avslutningsvis behandlar kapitlet positiv teori.

4.1 RISK

Ordet risk härstammar från franskans risqué som syftar till fara, men med en inneboende positiv möjlighet (Littre, 1863, refererad i Vesper, 2006). Historiskt sett har ordet haft olika innebörd då risk är något som förändras i samband med att nya möjligheter och hot växer fram i samhället (Linsley & Shrives, 2006).

I nationalekonomen Frank H. Knights verk ”Risk, Uncertainty and Profit”, som publicerades första gången 1921, behandlas skillnaden mellan risk och osäkerhet. Knight menar att en finansiell risk är mätbar och anses därför vara en verklig risk, medan en omätbar risk är en osäkerhetsfaktor - vilket majoriteten av icke-finansiella företags risker är (Knight, 1964). Vidare hävdar Knight att på en välfungerande marknad är det just osäkerheterna som gör att företag kan göra en vinst som är högre än standardavkastningen. Dessa omätbara risker mäts i praktiken ofta genom kalkylering där risken är variansen kring ett förväntat utfall (ICAEW, 2011).

Även i senare forskning påpekas att det inte finns en fullständig definition av risk utan att det beror på vem användaren av begreppet är. En tänkbar definition av begreppet är att det bedöms som en slumpartad händelse som leder till ett oönskat resultat och har en negativ inverkan på företagets verksamhet och målsättningar (Sandin, 1980).

För att identifiera en risk måste begreppet definieras. Även om definitionerna kan se olika ut menar Renn (1998, se Merkelsen, 2010) att de olika tolkningarna av risk har en sak gemensamt, och det är att risk är skillnaden mellan verkligheten och ett potentiellt framtida utfall.

4.1.1 RISKKATEGORIER

Företag står inför både interna och externa risker. De interna riskerna är finansiella och operationella, medan de externa riskerna syftar på sådant som företaget inte själva kan styra över, exempelvis politiska och legala risker (Borghezi & Gaudenzi, 2013). Dessa risker kan variera både i innebörd och beroende på vilka åtgärder som krävs. För att bättre förstå och hantera risk brukar det därför dessa delas in i kategorier. Det finns inget tydligt ramverk över hur risker ska kategoriseras och det skiljer sig därför åt mellan företag. I den forskning som publicerats om riskupplysningar har ett flertal olika kategorier använts i syfte att kvantifiera informationen (Mousa & Desoky, 2012). I senare forskning har fler kategorier tillkommit, vilket kan bero på att det ekonomiska klimatet har förändrats och nya risker har uppstått (EY, 2009). En ofta förekommande uppdelning som stämmer överens med flera studier om risk är att fyra kategorier används för att analysera riskernas innebörd och åtgärd. Dessa är affärs-, operativ, strategisk och finansiell risk (Probohudono et al., 2013).

Figur 2. Riskkategorier

Källa: egen

Affärsrisk är den risk som är förknippad med företagets specifika bransch och löpande verksamhet. Det handlar om hur företag arbetar internt med sin övergripande strategi. På en organisatorisk nivå är det exempelvis hur företaget ska konkurrera och på affärsnivå är det vad dess konkurrensfördelar är. Denna risk är viktig vid

utformande av strategi för att tillgodose samtliga intressenters behov, då den vid ett korrekt utformande skapar mervärde för företagets aktieägare (Cabedo & Tirado, 2004). Exempel på affärsrisker är risker kopplade till produkt efterfrågan och konkurrens (Vandemaele et al., 2009).

Operativ risk är den risk som är förknippad med företags investerings- och produktionsbeslut (Dhaliwal et al. 1983, refererad i Probohudono et. al, 2013). Det gäller förluster som uppkommer genom otillräckliga interna kontrollsystem, bedrägerier och mänskliga fel. Legala risker brukar även räknas in bland operativa risker. (Cabedo & Tirado, 2004). Operativa risker är exempelvis efterlevnad av lag och reglering, driftstopp och miljörisker.

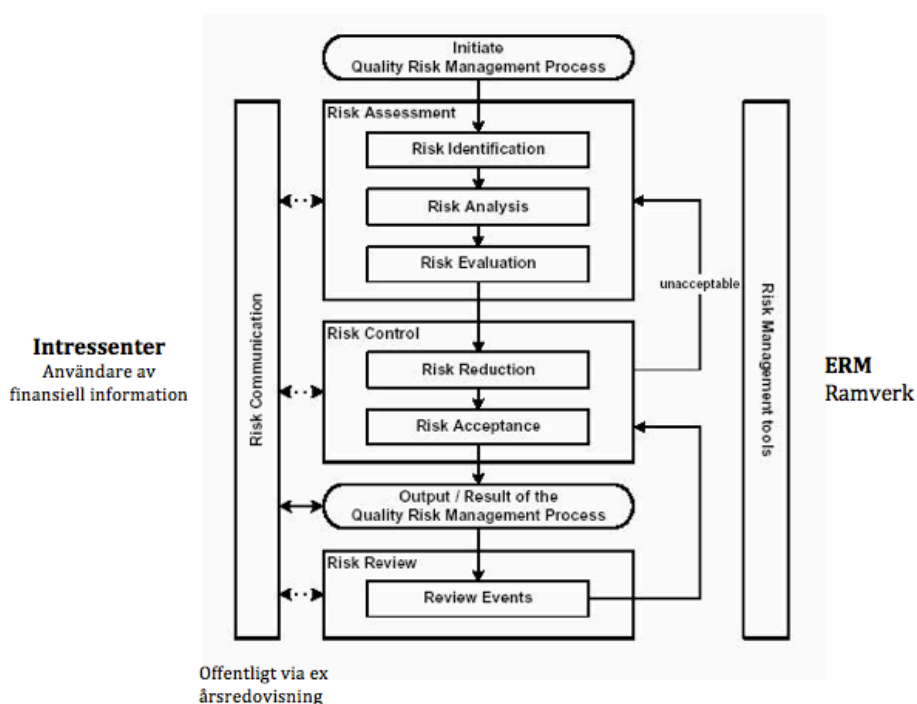
Strategisk risk är den risk som är förknippad med förändringar i den ekonomiska eller politiska omgivningen. Den världsekonomiska utvecklingen kan skapa osäkerheter som påverkar företagets prestationer i olika grad. Enligt Cabedo & Tirado (2004) bör företag kommunicera hur de påverkas av dessa risker. En strategisk risk är exempelvis en finansiell kris.

Finansiell risk är den risk som innefattar marknads-, kredit- och likviditetsrisker (Vandemaele et al., 2009). Marknadsrisker syftar till risken för förändringar i marknadspriser kopplat till finansiella instrument, exempelvis valuta- och ränterisk. Kreditrisk är risken att motparten i ett ingånget finansiellt avtal inte kan uppfylla sin betalningsförpliktelse. Likviditetsrisk uppstår när företaget inte kan uppfylla sina egna betalningsförpliktelser (Cabedo & Tirado, 2004).

4.2 RISKHANTERING

Den risk företag exponeras för kan inte helt elimineras eller undvikas, utan behöver hanteras genom intern kontroll för att minimeras och för att strategiska fördelar ska uppnås till så låga kostnader som möjligt (Borghezzi & Gaudenzi, 2013). Det är därför av betydelse att företag förstår de risker som det utsätts för i sin verksamhet för att kunna hantera dem (IRM, n.d.). Riskhantering går ut på att identifiera, klassificera och prioritera risk och genom en effektiv resursallokering minimera, övervaka och kontrollera sannolikheten till negativa händelser (Hubbard, 2009). Fördelen med en

väl integrerad riskhanteringsprocess är att företag identifierar och lär sig förstå sina främsta risker, samt hur det så effektivt som möjligt ska åtgärda dessa (Scheja, 2012).

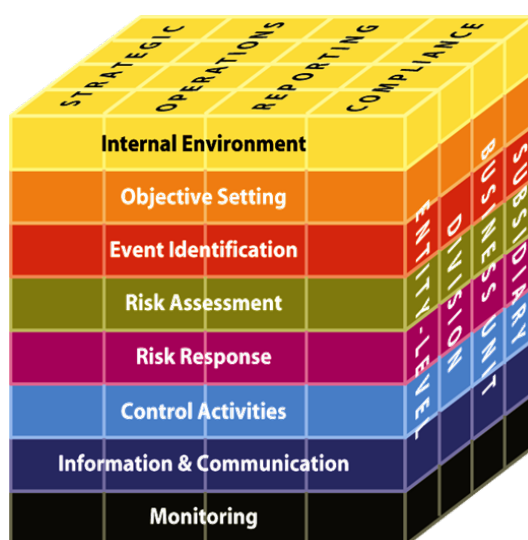
Figur 3. Riskhanteringsprocessen

Källa: pharmainfo.net, n.d.

4.2.1 COSO - ERM INTEGRATED FRAMEWORK

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commissions (COSO) är en amerikansk organisation som bildats i syfte att utveckla ramverk för riskhantering och intern kontroll. Det står för det ramverk som haft störst spridning och är vanligast förekommande: ”Enterprise Risk Management - Integrated Framework” (ERM). ERM är ett integrerat riskhanteringssystem. Företag utvecklar ofta ett eget riskhanteringssystem men grundidén är generellt densamma som ERM; att hjälpa företag att identifiera sina huvudrisker och arbeta proaktivt med dessa (Bohn & Kemp, 2006). Det finns dock kritik mot ERM-system, vilket bland annat poängterats av Powers (2009, refererad i ICAEW, 2011) som menar att ERM endast är ett försvar mot ängslan och osäkerhet och att det tillåter företag att försäkra både sig själva och andra att tro att deras risker hanteras effektivt.

Utgångspunkten i allt riskhanteringsarbete är att det ska utgöra en försäkran till aktieägare att företag når sina uppsatta mål. Det syftar till att på samtliga nivåer inom företaget hantera de potentiella risker och osäkerhetsfaktorer som ryms inom företagens fastställda riskbenägenhet, dess så kallade riskaptit. Riskaptiten bestäms utifrån och kopplas samman med företagens övergripande strategi och mål. ERM ska på det viset möjliggöra att de accepterade riskerna hanteras proaktivt genom hela organisationen efter en fastställd strategi, och på så sätt åstadkomma ett så stort värdeskapande som möjligt åt företagens intressenter. För att implementera ERM-systemet i sin verksamhet utgår företag från COSO:s kub (COSO, 2004).

Figur 4. Enterprise Risk Management Integrated Framework

Källa: COSO, 2004

COSO-kuben är uppdelad i tre huvuddelar. Den första delen representerar företagens mål och riktlinjer. Inom ramarna för företagens syfte och vision formulerar ledningen organisationens strategi och mål, vilka ska vara i enlighet med företagens riskbenägenhet (Moeller, 2007). Ledningen ser till att ett effektivt utnyttjande av företagens resurser görs i den operativa verksamheten, genom integrerade processer mellan företagens olika delar. Vidare har företaget en tillförlitlig intern och extern rapportering samt följer de lagar och restriktioner som det lyder under. Den andra delen representerar företagens enheter och det är i dessa som risker uppstår. Den tredje delen är riskhanteringsarbetet som följer åtta steg. Riskerna hanteras i enlighet med

företagets riskbenägenhet, genom att implementera de åtta stegen i samtliga delar av företaget. ERM är inte en strikt process, utan en upprepande process där de olika huvuddelarna påverkar varandra (COSO, 2004). De åtta stegen i riskhanteringsprocessen som utgör ramverkets grund är följande:

1. Intern miljö - Omfattar klimat, struktur och kultur inom företaget, vilket utgör underlag till dess syn på risk, riskaptit och etiska värderingar.

2. Målsättning - Företaget måste sätta upp mål att nå som är i enlighet med dess strategi och riskbenägenhet.

3. Händelseidentifiering - Identifiera händelser som kan komma att påverka företagets mål.

4. Riskbedömning - Företaget måste göra en riskbedömning och analysera riskens konsekvenser och sannolikhet, vilket utgör beslutsunderlag till hur den ska hanteras.

5. Riskrespons - Ledningen väljer sedan hur riskerna ska åtgärdas och hanteras för att passa företagets riskaptit, exempelvis om risken ska undvikas, accepteras, delas eller reduceras.

6. Kontrollaktivitet - För att säkerhetsställa att risken hanteras korrekt fastställs rutiner och kontrollaktiviteter.

7. Information och kommunikation - Relevant information måste kommuniceras effektivt inom företaget, så att ansvarig personal ges utrymme att utföra sina uppgifter. Den fastställda riskbenägenheten måste även kommuniceras ut så att den förstås av investerare och intressenter.

8. Övervakning - Slutligen måste hela den företagsövergripande riskhanteringen övervakas och modifieras vid behov.

4.3 RISKRAPPORTERING

ICAEW, The Institute of Chartered Accountants in England and Wales, är en framstående organisation specialiserad inom redovisning och revision. Det har i sin rapport "Reporting Business Risk: Meeting Expectations", undersökt hur riskrapportering utvecklats i Nordamerika och Europa under de senaste 20 åren. Rapporten visar på att den riskrapportering som görs inte är tillräcklig, och det lyfter fram punkter på hur den kan förbättras samt göras mer användbar för läsaren. Det anser att det som bör belysas i riskrapportering är riskens natur, dess framkomst, hanteringsprocessen och hur risken för tillfället påverkar företaget (ICAEW, 2011). Nedan följer en närmare beskrivning på de viktigaste punkterna:

Lämna användbar information - Företag bör rapportera den information om risker och osäkerhetsfaktorer som efterfrågas och är till nytta för dess intressenter, så att dessa kan göra en egen riskbedömning. En förutsättning är dock att företag vet vad som är av intresse för användare, då olika användare har olika informationsbehov. Här lämnas några exempel på information som kan vara användbar, som företagets riskaptit, riskindikatorer, företagets interna riskhanteringsarbete och om särskilda risker ökar eller minskar. ICAEW (2011) har uppfattningen att användare är mer intresserade av att veta att risk hanteras på ett lämpligt vis, än av riskupplysningen i sig.

Kvantitativa upplysningar - Upplysningar bör innehålla mer kvantitativa analyser, istället för beskrivande listor. ICAEW (2011) menar att företag inte endast ska rapportera sannolikhet och försumma kvalitativa beskrivningar, utan att de kvantitativa upplysningarna exempelvis ska behandla hur stora delar av företaget som påverkas av en risk.

Integrera informationen - Riskupplysningar bör så långt som möjligt vara integrerade i sitt sammanhang i årsredovisningen. Företag tenderar att ha ett eget avsnitt om risker och osäkerhetsfaktorer, men enligt ICAEW (2001) förstås risk bättre i ett sammanhang. Exempelvis är det naturligt att beskriva risk i företagets affärsmodell eller i deras framtidsutsikter. Ett problem med detta är dock att information upprepas och att årsredovisningen ökar i omfattning.

Tänk utanför årsredovisningscykeln – Företag lämnar ett flertal rapporter utöver årsredovisningen, exempelvis delårsrapporter och kvartalsrapporter. All risk ändras inte från år till år då den kan ha att göra med affärsmodellen. Däremot finns det väsentlig risk som förändras mer frekvent och den bör företag upplysa om mer än en gång per år. Utöver årsredovisningen som idag är det största forumet för riskupplysningar bör företag lämna information kontinuerligt i separata rapporter, via sin hemsida eller andra forum (ICAEW, 2011).

Berätta om erfarenhet - Den största delen av risker ett företag utsätts för är mer eller mindre desamma från år till år. Det kan därför motiveras att informera om hur det tidigare har arbetat för att åtgärda detta. Företag kan även rapportera om tidigare erfarenheter av riskrapportering, exempelvis hur utfallet blivit och vilken lärdom de kunnat dra av det (ICAEW, 2011).

4.4 POSITIV TEORI

Positiv teori studeras genom observationer, där utgångspunkten är att förklara varför företag föredrar vissa metoder och principer, samt varför företag väljer att förse intressenter med frivillig information. Genom positiv teori försöker forskare förklara och förutse vad som sker utan hänsyn till om det är ett effektivt system. Detta till skillnad från den normativa teorin som istället förklarar vad som bör göras. Två teoretiska perspektiv inom den positiva teorin behandlas i denna uppsats: Legitimitetsteorin och institutionell teori (Deegan & Unerman, 2011).

Legitimitetsteorin och den institutionella teorin är båda systemorienterade teorier. Systemorienterade teorier innebär att företag har relationer med sina intressenter och att det påverkar vilken sorts samt hur mycket information som företag ger. Med hjälp av dessa teorier kan förklaras varför företag väljer att lämna en viss typ av information. Det kan även härledas från politisk-ekonomisk teori som förklarar hur samhälle, politik och ekonomi är sammanlänkade och hur de påverkar varandra. Genom denna teori blir det möjligt att se på hur företag agerat och vilken information de väljer att dela med sig av ur ett bredare perspektiv. Legitimitetsteorin förklarar hur

företag anpassar sig till omvärlden medan den institutionella teorin är mer branschspecifik. Således behöver de inte ses som två enskilda teorier, utan de kan användas tillsammans. En teori utesluter inte en annan (Deegan & Unerman, 2011).

4.4.1 LEGITIMITETSTEORI

Legitimitetsteori utgår ifrån att företag influerar och influeras av samhället som de verkar i, samt att de har en strävan efter att uppfattas som legitima av sin omvärld. Det existerar ett socialt kontrakt mellan företag och samhälle som bygger på normer och förväntningar om hur företag bör bete sig. Det är den generella uppfattningen som samhället har av företaget som avgör om de är legitima och således är det mer väsentligt hur företag uppfattas av sin omvärld än hur de faktiskt agerar. Det sociala kontraktet förändras över tid i takt med samhällets utveckling och då ny information blir tillgänglig för omvärlden eller samhällets förväntningar förändras. Kan företaget inte uppfylla det sociala kontraktet och rättfärdiga sitt agerande uppstår ett legitimitetsgap. Det finns två anledningar till att legitimitetsgap uppstår: Att samhällets förväntningar förändras och detta leder till ett gap, även om företaget fortsatt agerar som det tidigare gjort (Sethi, 1978), eller att ny information om företaget dyker upp, exempelvis genom media (Sethi, 1975). Uppstår ett legitimitetsgap finns det fyra handlingsvägar för att upprätthålla och reparera legitimitet. Genom kommunikation kan det undervisa och informera samhället om förändringar i beteende och handlingar, förändra samhällets uppfattning men inte faktiskt beteende, manipulera samhällets uppfattning genom att skjuta fokus från ett problem till andra, eller förändra samhällets förväntningar. Legitimitetsteorin fokuserar på det sociala kontraktet och hur organisationen är en del av samhället det verkar i (Deegan & Unerman, 2011).

4.4.2 INSTITUTIONELL TEORI

Den institutionella teorin behandlar varför företag inom samma bransch tenderar att agera likartat och applicera institutionella regler om lämpliga strukturer för att öka legitimiteten i organisationen. Den kan ses som ett komplement till legitimitetsteorin då den förklarar hur företag anpassar sig efter institutionella förväntningar och agerar

på ett sätt som anses accepterat inom respektive bransch (Deegan & Unerman, 2011). Isomorfism är processen genom vilken organisationer inom samma bransch tenderar att likna varandra. Institutionell isomorfism finns i tre olika former: Tvingande, mimetisk och normativ. Tvingande isomorfism innebär att en tvingande förändring sker på grund av att starka intressenter kräver det; såsom statliga inflytandet, lagar och regler. Mimetisk isomorfism är ett resultat på osäkerheten ett företag kan stå inför. Det kan ske vid implementering av nya redovisningsmetoder då företag ser på hur andra framgångsrika företag har gjort för att sedan kopiera det. Normativ isomorfism är en förändring som sker på grund av press från gruppnormer eller kulturella företeelser, på grund av profession (DiMaggio & Powell, 1983).

5. EMPIRI

I följande kapitel presenteras den data som samlats in avseende respektive företag. Avsnitten följer samma struktur och inleds med en kort presentation av företaget. Därefter presenteras företagets definition av risk, vilket följs av en redogörelse för hur företagens interna riskhanteringsarbete ser ut. Fortsättningsvis redogörs för hur företagen uppfyller lagar och rekommendationer och avslutningsvis diskuteras riskupplysningars funktion.

5.1 ALFA

Alfa är börsnoterat på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap. Det är organiserat efter en matrisstruktur där verksamheten är uppdelad i tre säljande divisioner. Utöver detta finns det även en gemensam säljenhet. Intervju hölls med Group Risk & Insurance Manager och Assistant Risk & Insurance Manager den 13 december 2013. De har arbetat på Alfa i sju respektive sex år.

5.1.1 RISK

Definitionen av risk är en subjektiv bedömning och enligt teorin är en företagsgemensam uppfattning och definition av begreppet väsentligt för ett fungerande riskhanteringsarbete. Vi har frågat företag Alfa om hur det definierar och ser på risk. Därefter redogörs för vilka risker det rapporterar i sin årsredovisning.

Begreppet risk definieras som en händelse som kritiskt påverkar en process och framkallar ett negativt utfall. Väsentliga risker definieras som de riskerna som har en avsevärd påverkan på företaget. Det som är avgörande för att en risk ska rapporteras i årsredovisningen är att den är kritisk och Alfa poängterar att det rapporterar de väsentliga risker som finns. Det är Risk Managers som ansvarar för att definitionen och uppfattningen av risk är densamma inom hela företaget.

I årsredovisningen för 2012 har riskerna kategoriserats under finansiell och

operationell risk. Den finansiella risken behandlar finansiella instrument och det tar upp prisrisk, likviditetsrisk, kassaflödesrisk och motpartsrisk. Det operationella avsnittet avser interna risker; såsom kundförlust, reklamation och teknikrelaterade risker, men det behandlar även externa risker, exempelvis miljö, politik och juridiska risker.

5.1.2 INTERN RISKHANTERING

Företags riskhanteringsarbete är något som uppmärksammas allt mer och idag är det vanligt att företag implementerat ett ramverk för riskhantering i sin styrning. Vi har frågat om företag Alfa har ett sådant ramverk och bett dem redogöra för hur deras interna riskhanteringsprocesser ser ut.

Den interna riskhanteringen på Alfa är uppdelad i tre nivåer: Operationell risk, finansiell risk och risk på affärsenhetsnivå. Det är Risk Managers som arbetar med den övergripande operationella risken. De utvecklar policier om hur risk identifieras och hanteras på bolagsnivå samt följer upp arbetet och rapporterar till CFO. De finansiella riskerna sköts av en finansfunktion och det finns strikta policier för hur dessa ska hanteras. Regelbunden uppföljning för att minimera dessa risker sker. Risker på affärsenhetsnivå sköts av respektive enhet då de förstår affärsprocessen och kan upptäcka risker.

Alfa har arbetat med riskhantering de senaste tjugo åren och har även länge rapporterat risk externt. Det interna arbetet utvecklades för några år sedan, då det tog fram ett system för riskhantering. Detta system är anpassat efter dess verksamhet och innebär att det hanterar risk på ett mer systematiskt och proaktivt sätt. ERM-systemet är egenutvecklat och är ett projekt som är drivet av styrelsen. Det anser detta vara en bättre lösning än att köpa in ett färdigt ERM-koncept eller att outsourca. ERM-systemet följer följande process:

- 1. Förstå affärsprocessen** - Sker på affärsenhetsnivå.
- 2. Identifiera en kritisk affärsprocess** - De producerande enheterna identifierar de kritiska risker som uppstår i den löpande verksamheten. De beskriver vilka

risker som kan inträffa i en process och väljer sedan ut de risker som har störst påverkan på flödet. Det finns en strikt policy för hur detta ska ske.

3. **Risikartläggning** - Enheter identifierar vilka risker som kan påverka en kritisk process.
4. **Konsekvensanalys** - Vad är kostnaden för respektive risk? De risker med högst kostnad prioriteras.
5. **Skadeförebyggande åtgärder** - Förebyggande åtgärdsplaner för att minimera riskexponeringen. Risk Managern berättar att det även har bytt försäkringsbolag till ett som enbart arbetar med företag som har ett aktivt riskhanteringsarbete.
6. **Nödlägesplan** - Hur företaget ska agera vid nödläge, exempelvis brand i fabrik som kan orsaka produktionsstopp.
7. **Katastrofplan** - Hur det ska agera vid en katastrof, exempelvis en naturkatastrof.
8. **Uppdatera och utbilda** - Enheter följer sedan upp och arbetar nära interna revisorer med kontrollfunktioner. Det finns riskuppföljning på alla enheter inom Alfa.

5.1.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER

Enligt teorin är den externa rapporteringen av risk bristfällig. Vi har frågat företag Alfa om hur det ser på detta och om det anser att det krävs en tydligare reglering. Därefter har vi studerat hur det rapporterar om risk och riskhantering.

Alfa tillämpar IFRS, såsom den är antagen av EU och för moderbolaget tillämpas ÅRL. Vidare tillämpas även rådet för finansiell rapporterings rekommendationer, samt specifika regleringar från NASDAQ OMX Stockholm. Det tror inte att övergången till IFRS innebar någon större skillnaden i rapporteringen och kan inte svara på om det finns en skillnad i kraven mellan ÅRL och IFRS. Det tycker inte att det behövs ett mer detaljerat ramverk för riskrapportering.

I årsredovisningen för 2012 utgör risker och osäkerhetsfaktorer ett avsnitt under kommentarer till bokslut. Det finns ytterligare upplysningar om finansiella instrument

i noter. Alfa redogör för de viktigaste riskerna och diskuterar hur dessa kan påverka företagets ställning. I vissa fall presenteras risken kvantitativt. Det redogör även kort för hur det arbetar med att hantera och minimera de operationella riskerna. Vidare diskuteras förändringar som sker i omvärlden, deras ansvar för detta och hur det arbetar med exempelvis energi, miljö och livsstilsförändringar. Det arbetar aktivt för att möta nya regleringar och rapporterar även vilka deras främsta konkurrenter är.

Förutom årsredovisningen får intressenter information om risk via Alfas hemsida där syftet är att kontinuerligt tillgodose investerare med relevant och öppen information. Kvartalsrapporter innehåller även uppdaterad information om risk. Utöver detta har Alfa kapitalmarknadsdagar där investerare får ytterligare information och det har även en ansvarig för investerarrelationer.

Den externa rapporteringen av risker har länge sett likadan ut på Alfa. Många funktioner tar hand om utformandet av årsredovisningen, men den utgår från regelverk och externa revisorer. I jämförelse med det interna arbetet utgår den externa rapporten från ett bredare perspektiv, där de största och mest kritiska riskerna presenteras. Alfa redovisar inget om sitt interna riskhanteringssystem i årsredovisningen, men Risk Managern betonar att det är något som ska utvecklas.

5.1.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION

Syftet med riskupplysningar är att de ska förmedla en rättvisande bild av företaget och därmed utgöra beslutsunderlag för företagets intressenter. Vi har frågat företag Alfa om vilken funktion det anser att riskupplysningar fyller.

Alfa ser upplysningar om risk och riskhantering som en kvalitetsstämpel gentemot sina intressenter. Det ser det som en skyldighet gentemot aktieägare att rapportera så bra som möjligt och det anser att det kan möta investerares behov genom den policy det har. De primära intressenterna är kunder, investerare och finansiella institut. Intressenter efterfrågar information då de är i en beroendeposition och är intresserade av att företaget hanteras på ett bra sätt. Alfa betraktar all information om risk som konfidentiell tills dess att det har en riskåtgärdsplan.

Enligt Risk Managern följer många företags årsredovisningar samma struktur. Däremot har Alfa byggt sitt system utifrån det som är lämpligast för dem. Det anser att rapporteringen som görs är på en bra nivå och att företaget kontinuerligt arbetar för att utveckla den. Vidare poängteras att Alfors största konkurrenter finns utanför Sverige och att det därför inte är aktuellt att undersöka hur dessa utformat sin årsredovisning.

5.2 BETA

Beta är börsnoterat på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap. Betas verksamhet är uppdelad i två affärsområden. Till detta finns en gemensam funktion för intern kontroll. Beta har varit inblandad i en miljöskandal som uppmärksammades i media och följdes av en rättstvist. Den 16 december 2013 hölls en intervju med Director of Group Internal Control. Den intervjuade har arbetat på Beta i fem år och arbetar idag med intern kontroll med fokus på finansiell rapportering. Kompletterande svar har även erhållits via telefon och e-mail från projektledaren för Betas årsredovisning.

5.2.1 RISK

Definitionen av risk är en subjektiv bedömning och enligt teorin är en företagsgemensam uppfattning och definition av begreppet väsentligt för ett fungerande riskhanteringsarbete. Vi har frågat företag Beta om hur det definierar och ser på risk. Därefter redogörs för vilka risker det rapporterar i sin årsredovisning.

Risk är en händelse som har många olika konsekvenser. Vad som är en väsentlig risk bedöms utifrån sannolikhet att inträffa och ekonomisk konsekvens, på en värderingsskala mellan ett och tio. Beta poängterar att det finns mer att utveckla och att det krävs fler dimensioner för att mäta det. Då olika typer av risker har olika konsekvenser behövs en tydligare definition på vilken konsekvens det syftas på. Exempelvis är det svårt att mäta den ekonomiska konsekvensen av människoliv och skador på miljön. Det finns inga exakta gränser för vad som är väsentligt, utan de risker som tas upp i årsredovisningen är det viktigaste ur perspektiven medarbetare,

miljö, verksamhet och ekonomi. Det finns ingen koncerngemensam definition av begreppet risk inom organisationen, utan respektive affärsområde definierar sina egna risker. Detta är dock något det vill utveckla, då det strävar efter en högre grad av standardisering. Beta betonar att det underlättar med gemensamma definitioner för att kunna samla riskerna inom kategorier. Det är viktigt att identifiera en tydlig riskägare, vilket är den som är ansvarig för att förebygga och hantera risken på respektive nivå.

I årsredovisningen för 2012 har riskerna kategoriserats under verksamhetsrisk, marknads- och affärsrisk samt finansiell risk. Bland verksamhetsrisker anser det att de väsentliga riskerna är säkerhet, driftstopp, miljö och utsläpp samt kompetensförsörjning. Bland marknads- och affärsriskerna är det främst pris på och tillgång till råvaror, energipris och kundberoende som är väsentliga. De väsentliga finansiella riskerna är valuta-, ränte-, likviditets-, försäkrings- och kreditrisker.

5.2.2 INTERN RISKHANTERING

Företags riskhanteringsarbete är något som uppmärksammas allt mer och idag är det vanligt att företag implementerat ett ramverk för riskhantering i sin styrning. Vi har frågat om företag Beta har ett sådant ramverk och bett dem redogöra för hur deras interna riskhanteringsprocesser ser ut.

Beta är en decentraliserad organisation med självstyrande enheter. Det arbetar inte med något koncerngemensamt ramverk för riskhantering, men det utvecklas allt mer mot gemensamma processer inom företaget. Affärsområdena definierar och kontrollerar risker inom sin enhet, då de förstår sina risker bäst och är riskägare. Det är riskägaren som gör identifierar, analyserar samt säkerställer både förhindrande och åtgärdande aktiviteter. De finansiella riskerna hanteras centralt på koncernnivå. Det finns en från styrelsen fastställd policy om hur de finansiella riskerna ska minimeras och hanteras.

Beta utgår inte ifrån något ERM-system i sitt riskhanteringsarbete. Däremot har det ett lean project, vilket är ett projekt för att identifiera flaskhalsar och ineffektivitet inom den värdeskapande processen. Lean project innebär att kommunikation och information hanteras öppnare och hanteringen blir därmed enklare. Detta arbetssätt

effektiviserar företaget och här kommer även riskhantering in för att hitta bättre lösningar.

Beta styr organisationen genom ett flertal olika policies, som exempelvis en miljöpolicy och en hälso- och säkerhetspolicy. Dessa ger klara instruktioner och handlingsplaner för hur de operativa riskerna ska identifieras och kopplas till åtgärder. Högre befattningshavare går igenom risker och åtgärder på operationell nivå. Enligt Beta borde processen standardiseras och effektiviseras eftersom enheterna nu arbetar på ungefär samma sätt, men utan en gemensamt formulerad standard för hela organisationen.

5.2.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER

Enligt teorin är den externa rapporteringen av risk bristfällig. Vi har frågat företag Beta om hur det ser på detta och om det anser att det krävs en tydligare reglering. Därefter har vi studerat hur det rapporterar om risk och riskhantering.

Beta tillämpar IFRS, såsom den är antagen av EU och för moderbolaget tillämpas ÅRL. Vidare tillämpas även rådet för finansiell rapporterings rekommendationer, samt specifika regleringar från NASDAQ OMX Stockholm. All rapportering sker i enlighet med gällande lagar och uppdatering sker när det krävs. Vidare anser Beta att det inte krävs ett tydligare ramverk för riskrapportering. Beta tror att det oavsett reglering alltid kommer att finnas information som anses vara konfidentiell och som företag inte kommer att lämna ut. Det menar att en risk som kan skada företaget inte kommer att upplysas om i årsredovisningen. Dock poängteras att transparensen i de riskupplysningar som Beta lämnar har ökat de senaste åren.

I årsredovisningen för 2012 utgör risker och riskhantering en egen del i förvaltningsberättelsen. Inom de tre kategorierna verksamhetsrisker, marknads- och affärsrisker samt finansiella risker finns en beskrivning av vad risker innebär och hur de hanteras. I noterna ges även kompletterande information om de finansiella riskerna. I flera fall beskrivs riskerna kvantitativt för att förstå hur risken påverkar företaget. I deras känslighetsanalys går det att utläsa resultateffekterna av förändringar

i exempelvis råvarupris och valutakurs. I de flesta fall är hanteringen noggrant redogjord för, så att det går att förstå Betas strategi och riskbenägenhet. Beta säkrar exempelvis energipriser, men inte metallpriser, och lämnar även en motivering till detta. Beta har en även nollvision avseende miljöolyckor vilket beskrivs utförligt. En del risker beskrivs mindre utförligt, såsom att Beta är beroende av ett fåtal stora kunder samt deras kompetensförsörjning. Vidare innehåller den finansiella rapporten tydliga finansiella mål som är väsentliga för att förstå Betas övergripande strategi. I årsredovisningen beskrivs inte hur deras interna riskhanteringsarbete och kontrollprocess sker, utan enbart att det genomförs.

Utöver årsredovisningen arrangerar Beta kapitalmarknadsdagar där det informerar intressenter om riskerna de står inför. På dess hemsida och i delårsrapporten presenteras de främsta riskerna allmänt och kortfattat, med hänvisning till företagets årsredovisning. Det har även en ansvarig för investerarrelationer som lämnar kompletterande information, för att underlätta bedömningen av företaget.

Betas riskrapportering har de senaste åren blivit tydligare och mer strukturerad, men Beta poängterar att det fortfarande finns sådant det önskar utveckla. Det vill exempelvis lägga till en kategori med politiska risker. Inom en snar framtid kommer det förmodligen även läggas till en del som det kallar övriga risker. Det har även en ambition om att komplettera varje risk med årets kommentar, för att rapporteringen ska uppdateras varje år. Annars menar det att det är möjligt att upplysningar ser likadana ut från år till år, eftersom risker och åtgärder inte alltid förändras.

5.2.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION

Syftet med riskupplysningar är att de ska förmedla en rättvisande bild av företaget och därmed utgöra beslutsunderlag för företagets intressenter. Vi har frågat företag Beta om vilken funktion det anser att riskupplysningar fyller.

Beta menar att analytiker och investerare självklart vill ha mer information än den som lämnas, men att företaget upplyser om det som är möjligt att upplysa om. Det studerar även i vilken omfattning deras konkurrenter redovisar risker. Beta anser att

det är viktigt att visa att det är ett företag som arbetar med risk. Detta är viktigt ur ett investerarperspektiv, då dessa vill veta att det är ett välskött företag. Det är också viktigt att ur ett rekryteringsperspektiv visa att det är ett företag som arbetar aktivt med risk, då det inom Betas bransch förekommer olycksfall. Vidare upplever Beta att intressenter med hjälp av mer transparenta upplysningar har blivit mycket bättre på att prognostisera företagets årsresultat. Företaget upplever också att mycket frågor om risk kommer från media, men att det då mest handlar om specifika händelser.

5.3 GAMMA

Gamma är börsnoterat på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap, samt på Nasdaq OMX New York. Det är uppdelat i fyra affärsenheter och har gemensamma gruppfunktioner för finans, teknologi, juridik och investerarrelationer. Gamma har under de senaste åren vunnit ett pris som delas ut till det företag som i sin årsredovisning på bästa sätt rapporterar de risker det är exponerat mot och hur deras riskhanteringsarbete fungerar. Den 11 december 2013 hölls en intervju med Head of Group Risk Management på Gammas huvudkontor. Den intervjuade har arbetat på Gamma i 16 år.

5.3.1 RISK

Definitionen av risk är en subjektiv bedömning och enligt teorin är en företagsgemensam uppfattning och definition av begreppet väsentligt för ett fungerande riskhanteringsarbete. Vi frågat företag Gamma om hur det definierar och ser på risk. Därefter redogörs för vilka risker det rapporterar i sin årsredovisning.

Gamma definierar risk som någonting som utmanar och försvårar företaget från att nå dess kortsiktiga och långsiktiga mål. Det framhåller även att risk inte enbart är något som kan kvantifieras. Hur väsentlig risk definieras och bedöms varierar mellan risknivåerna på Gamma. Riskens väsentlighet är beroende av storleken på risken och affärsenheten som den påverkar. Det försöker att upplysa om alla väsentliga risker det står inför. För att möjliggöra ett effektivt riskhanteringsarbete, har Gamma upprättat en gemensam förståelse och ett gemensamt språk för att underlätta beslut, åtgärder, kommunikation och samordning.

I årsredovisningen för 2012 rapporteras risker enligt följande kategorier: Marknads-, teknik- och affärsrisker, risker avseende bolagsstyrning, efterlevnad av lagar och regler och risker förenade med innehav av Gammaaktier, samt finansiella risker som rapporteras i not.

5.3.2 INTERN RISKHANTERING

Företags riskhanteringsarbete är något som uppmärksammas allt mer och idag är det vanligt att företag implementerat ett ramverk för riskhantering i sin styrning. Vi har frågat om företag Gamma har ett sådant ramverk och bett dem redogöra för hur deras interna riskhanteringsprocesser ser ut.

Det interna riskhanteringsarbetet på Gamma är uppdelat i tre risknivåer: Löpande verksamhet, taktiska risker och strategiska risker. Risker hanteras dagligen i den operationella verksamheten, med stöd av globala processer och policies. Ansvaret för de operativa riskerna ligger på respektive affärsenhet. De taktiska riskerna kan utmana företaget att nå nästkommande års mål och identifieras i samband med den årliga målsättningsprocessen. De strategiska riskerna kan utmana företaget att nå sina långsiktiga mål och identifieras i samband med den årliga strategiska planeringen. Utöver detta kontrolleras finansiella risker av en finansfunktion, under tillsyn av Gammans finanskommitté. Det finns två medarbetare på Gamma som arbetar koncernövergripande med taktisk och strategisk risk, inom funktionen Group Risk Management.

Gamma har ett globalt styrsystem vars funktion är att stödja företagskulturen och se till att företaget styrs i en riktning som gynnar intressenter och håller risktagande inom vissa ramar. Vidare innebär det en tillförlitlig intern kontroll, samt att företaget följer regleringar och tar sitt ansvar gentemot samhället. Systemet är baserat på ISO 9001 vilket är en internationell standard för kvalitetshantering, men har utformats för att passa till Gamma.

Gamma började utveckla sitt ramverk för riskhantering 2012, med anledningen att det ville skapa klara ansvarsled och tydliggöra vem som ansvarar för vad. Inom ramverket utvecklade de enkla mallar för risk som fylls i regelbundet under året av de olika enheterna. Det har bidragit till en gemensam riskhanteringsprocess samt en stärkt kontroll över taktiska och strategiska risker. Ramverket innebär att företaget arbetar koncernövergripande med riskhantering, rapportering, konsolidering och övervakning. Det använder resultatnriktade verktyg som möjliggör och stödjer riskhanteringsprocessen, samt säkerställer gruppens samstämmighet. Deras verksamhetsmodell har en tydlig rollfördelning och en gemensam inriktning för beslutsfattandet, för att säkerställa effektivitet i riskhanteringen. Processen för att identifiera och hantera strategiska och taktiska risker för regioner, affärsenheter och koncernfunktioner ser ut enligt följande:

1. **Förbereda** - Respektive affärsenhet sammanställer information och analyserar sina styrkor, svagheter, möjligheter och hot.
2. **Upprätta bruttolista** - På koncernledningsnivå bedöms de identifierade riskerna och delas upp i interna kategorier: Bransch- och marknadsrisker, kommersiella risker, operativa risker samt risker avseende efterlevnad av lagar och regler.
3. **Prioritera risker** - Riskerna rangordnas på en riskkarta efter dess sannolikhet och påverkan. Uppdelning görs efter taktiska risker som är på 0-1 år och strategiska risker som är på 1-5 år.
4. **Fördela ansvar** - Ledningen bestämmer om risken ska accepteras, minskas eller elimineras och fördelar ansvaret för riskhantering bland affärsenheterna.
5. **Hantera risker** - Affärsenheterna tar fram åtgärder för att hantera riskerna. Uppföljning sker via rapporter och uppföljningsmöten.

Ansvar för operativa risker ligger på affärsenheter och de hanterar risker dagligen i sitt arbete. De måste på daglig basis kunna fullfölja projekt och leverera till kunder. De operativa riskerna kan vara exempelvis brister i resurser eller maskiner. Denna riskhanteringsprocess är välstrukturerad och reglerad, och innebär generellt sett inga problem. I den löpande verksamheten är begreppet väsentlig risk tydligt definierat då det finns marginaler, mekanismer och olika risknivåer kopplade till en styrmodell, exempelvis beslutspärrar och krav på godkännande från en högre befattningshavare.

Riskidentifierings- och hanteringsprocessen har implementerats i den sedan tidigare fastställda kalendern för strategisk planering. Varje år hålls även ett globalt ledningsmöte, där de 250 högsta ledarna på Gamma närvarar och diskuterar strategi och risker. Stora risker och avyttringar måste godkännas av finanskommittén på Gamma. Risker och strategier modifieras tre gånger per år utifrån riskmöten enligt strategikalendern och måste sedan godkännas av styrelsen.

Gamma har länge arbetat med riskarbete, men Risk Managern poängterar att det tidigare var otydligt och att enheter ofta menade samma sak, men uttryckte det på olika sätt. De senaste två åren har stora förändringar skett i och med det nya ramverket. Idag sker riskarbetet mer gemensamt och integrerat mellan enheterna. Det tror att det interna riskarbetet har förbättrats på grund av Gammas höga krav på sig själva och att riskhanteringsarbetet antagligen hade funnits i samma utsträckning även utan kraven på rapportering i årsredovisningen.

5.3.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER

Enligt teorin är den externa rapporteringen av risk bristfällig. Vi har frågat företag Gamma om hur det ser på detta och om det anser att det krävs en tydligare reglering. Därefter har vi studerat hur det rapporterar om risk och riskhantering.

Gamma tillämpar IFRS, såsom den är antagen av EU och för moderbolaget tillämpas ÅRL. Information lämnas även i enlighet med US Securities Exchange Act samt specifika regleringar från NASDAQ OMX Stockholm och NASDAQ New York. Gamma tycker inte att det behövs ett tydligare ramverk för riskrapportering, utan anser att kraven snarare är för höga, särskilt i och med SOX. Vidare anser det att det är bra att hålla en viss nivå av rapporteringen på frivillig basis.

I årsredovisningen för 2012 finns information om riskhantering och riskfaktorer på ett flertal ställen. Riskfaktorer har ett eget avsnitt där företaget upplyser om de risker det anser vara de viktigaste utifrån den informationen företaget besitter. Det finns däremot en möjlighet att risker de idag anser är oväsentliga eller inte vet om kan

komma att ha betydande negativ effekt på företaget. Riskhanteringsprocessen beskrivs utförligt under bolagsstyrning. Finansiella risker presenteras under noter. Det använder sig inte av kvantitativ information för att illustrera icke-finansiell risk. I brevet från styrelseordförande poängteras att Gamma har strikta normer kring riskhantering och i bolagsstyrningsrapporten berättas utförligare om dess erfarenhet av riskhantering, samt om hur det nya ramverket har förbättrat denna.

För att tillgodose intressenters behov delger företaget inte bara information via årsredovisningen, utan även via hemsida, delårsrapporter och kapitalmarknadsdagar. Det har kapitalmarknadsdagar två gånger om året, där det bjuder in investerare och övriga intressenter. Då informeras allmänt om bolagets ställning och strategi, och intressenter ges möjlighet att ställa frågor. Gamma har en ansvarig för investerarrelationer.

Det är den juridiska avdelningen som bestämmer utformningen av årsredovisningen och ser till att den är i enlighet med rådande lagar och regleringar. De gör även en avvägning för hur mycket som ska upplysas om varje risk. Gamma upplever att det länge haft en öppen riskrapportering, men att det utvecklats mycket de senaste åren i och med att nya regleringar tillkommit.

5.3.4 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION

Syftet med riskupplysningar är att de ska förmedla en rättvisande bild av företaget och därmed utgöra beslutsunderlag för företagets intressenter. Vi har frågat företag Gamma om vilken funktion det anser att riskupplysningar fyller.

Gamma har en policy om att ha en transparent, relevant och konsekvent finansiell rapportering och kommunikation med sina intressenter, i syfte att skapa förtroende och trovärdighet. Det ser den externa riskrapporteringen som en konkurrensfördel och Risk Managern berättar att det är bra varumärkesbyggande.

De som främst efterfrågar information om risk är Gammas investerare, men det är även av intresse internt från koncernledning och styrelse. Gamma försöker att upplysa om alla väsentliga risker de står inför, men det poängterar att olika investerare ser

saker ur olika perspektiv och att de vill ha så mycket information som möjligt, även mer information än Gamma rapporterar.

Gammas riskrapportering är erkänt framgångsrik och därför upplever det att andra företag tar efter dess rapportering. Det menar att riskhantering är en fråga om kostnad och prioritering. Alla företag har inte de resurser som krävs och därför är det enklare och mer kostnadseffektivt att kolla på redan utvecklad riskrapportering. Gamma tror att det kommer att gå mer emot att företag rapporterar på miniminivå och att det blir mer likformigt inom branscher.

6. ANALYS

I följande kapitel analyseras den insamlade empirin utifrån den teoretiska referensramen. Analysen följer samma struktur som empirin.

6.1 RISK

I den inledande delen av analysen jämförs företagets definition av väsentlig risk med den teoretiska definitionen. Därefter analyseras företagets kategorisering av risk utifrån den teoretiska kategoriseringen.

6.1.1 RISK OCH VÄSENTLIGHET

De studerade företagets definition av begreppet risk syftar liksom Sandins (1980) definition, till händelser som har en negativ inverkan på företagets verksamhet. Knight (1964) gör en skillnad mellan risker och osäkerhetsfaktorer, där han benämner risk som något mätbart och osäkerhetsfaktorer som en omätbar risk. Osäkerhetsfaktorer står för majoriteten av de studerade företagets risker. Vid bedömning om vad som är väsentligt bör företag, enligt Scheja (2012) se över vad som är relevant och var i verksamheten risker kan uppstå. Väsentlig risk bedöms i Alfa som en stor risk som kan sänka bolaget, medan Beta och Gamma har verktyg och processer för att bedöma en väsentlig risk. I dessa företag bedöms väsentlighet utifrån en skala där sannolikhet för utfall jämförs med vad konsekvens av risken blir. Att bedömningen av väsentlig risk skiljer sig åt mellan företagen beror dels på att de verkar i olika branscher där risker uppstår på olika ställen, men även på att de har olika styrsystem.

Enligt Hult & Svernlöv (2012) och ICAEW (2011) är en gemensam definition av risk och väsentlighet en förutsättning för ett fungerande riskhanteringsarbete. Både Alfa och Gamma har upprättat en gemensam förståelse och ett gemensamt språk för att underlätta beslutsfattande, handlingstagande, kommunikation och konsolidering. De har därefter utvecklat policies för hur risk ska åtgärdas och minimeras, vilket de olika affärsenheterna använder i sin bedömning av risk i den löpande verksamheten. Beta saknar däremot en central definition av risk inom företaget. Ett problem med att inte ha en gemensam definition är att en affärsenhet kan komma att bortse från en kritisk

risk om deras riskbenägenhet inte överensstämmer med resterande affärsenheter. Det bekräftas av Rundfelt (2010) som påpekar att det är svårt att fastställa frånvaron av en väsentlig upplysning i riskrapportering. Beta betonar dock att det eftersträvar en standardiserad definition för hela företaget i syfte att förbättra riskarbetet.

6.1.2 INTERNA RISKKATEGORIER

Då företag står inför risker som har olika innebörd och kräver olika typer av åtgärder, görs ofta en uppdelning av risk för att bättre förstå och hantera den (Mousa & Desoky, 2012). Det finns inget klart ramverk för hur risk ska kategoriseras och därför skiljer det sig åt mellan företagen. De har anpassat uppdelningen efter deras verksamhet och efter vad som är mest lämpligt för dem som företag, vilket stämmer överens med Schejas (2013) resonemang om att företag ska utveckla en företagspecifik rapport och upplysa om det som är väsentligt för dem.

Uppdelning enligt teori	Affärsrisk	Operativ risk	Strategisk risk	Finansiell risk
Exempel på risker	Produktefterfrågan Konkurrens	Driftavbrott Miljörisk	Finansiell kris Politisk risk	Betalningsförpliktelse Valutarisker
Alfa kategorier				
Finansiell risk				Likviditetsrisk Kassaflödesrisk Motpartsrisk Prisrisk
Operationell risk	Konkurrens Kundförlust Reklamation	Driftavbrott Miljörisk Rättstvist Teknik	Konjunktur Politisk risk Råvarupriser	
Beta kategorier				
Finansiell risk				Likviditetsrisk Kredit och motpartsrisk Prisrisk
Marknad & Affärsrisk			Energipris Metallpris Råvarupriser	
Verksamhetsrisk	Kompetens Kunder	Driftavbrott Hälsa Miljörisk		
Gamma kategorier				
Finansiell risk				Kreditrisk Likviditetsrisk Prisrisk
Gammaaktien				Marknadsrisk Valutarisk
Marknad, teknik, affärsrisk	Kunder Leverantörer	Teknik	Råvarupriser	
Styrning och lagar		Miljörisk	Politisk risk	

Figur 5. Riskkategorier

Källa: egen

Figuren illustrerar Probohudonos et al. (2013) kategorisering av risk och hur de studerade företagens risker förhåller sig till denna kategorisering. Den teoretiska uppdelningen redovisas vertikalt och under varje kategori finns exempel på den typ av risk som tillhör kategorin. De studerade företagens interna riskuppdelning redovisas horisontellt under respektive företag. Företagens risker är sedan uppdelade och placerade efter hur den teoretiska definitionen klassificerar dem.

De tre fallföretagen har alla en kategori för finansiell risk, men utöver den ser riskkategoriseringen i årsredovisningarna väldigt olika ut. Utformningen av riskkategorier i Alfes årsredovisning är finansiell och operationell. Beta kategoriserar sina väsentliga risker utifrån de tre kategorierna verksamhetsrisk, marknads- och affärsrisk samt finansiell risk. Medan Gamma kategoriserar sin risk som marknads-, teknik och affärsrisk, risker förenade med innehav av Gammaaktier, risker avseende bolagsstyrning, efterlevnad av lagar och regler samt finansiell risk.

I Alfa är de operationella riskerna en sammanslagning av vad Probohudono et al. (2013) kategoriserar som affärs-, operativ och strategisk risk. Till affärsrisk kan de risker som är kopplade till efterfrågan och konkurrens räknas in. Under operativ risk tar det upp teknik, miljö, rättstvister och driftsavbrott. I den strategiska risken inkluderas ekonomiska risker såsom konjunktur, råvarupriser samt politisk risk.

I Beta står verksamhetsrisk för både affärsrisk och operativ risk. Kompetensförsörjning och kunder går under den löpande verksamheten och behandlar hur företaget arbetat internt med sin övergripande strategi för att exempelvis locka kompetens till företaget, det kategoriseras därför som affärsrisker enligt Probohudono et al. (2013). Resterande del under verksamhetsrisk är hälsa, drift och miljörisker vilket stämmer överens med den operativa risken. De risker Beta kategoriserar som marknads- och affärsrisk hamnar alla under strategisk risk då de är beroende av förändringar i ekonomin.

Kategorin som Gamma bennämner som marknads-, teknik- och affärsrisk utgör den klart största delen av Gammas riskavsnitt. Den innehåller risker som tillhör tre olika kategorier enligt Probohudono et al. (2013). Företaget skulle kunna dela upp marknads-, teknik- och affärsrisk i fler och smalare kategorier som fyller en större

funktion och skiljer olika typer av risk. Bolagsstyrning och efterlevnad av lagar räknas som både operativ och strategisk risk enligt den teoretiska definitionen. Risker med innehav av Gammaaktien avser finansiella risker.

De tre fallföretagens rapporterade riskkategorier stämmer överens med de som teorin lägger fram. Däremot har de olika benämningar på risker och uppdelningen sker inte på samma sätt som Probohudono et al. (2013). Företagen använder exempelvis benämningen operativ eller operationell på olika sätt. Alfa använder det som sin enda kategori utöver finansiell. Gamma använder begreppet på olika risknivåer, dels benämns de dagliga riskerna i affärsenheterna som operationella och dels är det en kategori som de delar in de taktiska och strategiska riskerna i. Då det inte finns ett specifikt ramverk för hur risker ska rapporteras har företagen anpassat det efter vad som är lämpligast för dem. Det blir därmed svårt att jämföra företagen och utläsa vad respektive riskkategori innebär.

6.2 INTERN RISKHANTERING

I denna del analyseras och jämförs företagens riskhanteringsprocess utifrån COSO:s ramverk för riskhantering.

COSO - kuben	Alfa	Beta	Gamma
Intern miljö			
Struktur	Standardiserat	Decentraliserat	Standardiserat
Koncerngemensam riskfunktion	Ja, Group Risk & Insurance	Nej, på gång. Hanteras idag inom funktionen för intern kontroll	Ja, Group Risk Management
Målsättning			
Riskbenägenhet	Definieras av ledning och styrelse	Ingen gemensam definition	Definieras av ledning och styrelse
Nivå på risker	Daglig, operationell, finansiell	Affärsenhet	Daglig, taktisk 0-1 år, strategisk 1-5 år
Händelseidentifiering			
Ramverk för riskhantering	Egenutvecklat ERM-system	Nej	Egenutvecklat ERM-system
Identifiering av risk	Affärsenhetsnivå, finansavdelning och riskgrupp	Affärsenhetsnivå och finansavdelning	Affärsenhetsnivå, finansavdelning och riskgrupp
Riskbedömning			
Hur bedöms risker	Främst nyckelfabriker, där kostnad för respektive utfall analyseras	Skala 1-10, bedöms efter sannolikhet och konsekvens	Riskkarta för respektive kategori, analys av styrkor och svagheter
Riskrespons			
Vem ger repons på riskbedömning	Ledning och Risk Manager	Affärsenheter arbetar efter policies	Ledning och Risk Manager
Kontrollaktivitet			
Hur kontrolleras riskarbetet	Policies och Risk Manager	Policies	Policies och Risk Manager
Information & Kommunikation			
Hur sker uppföljning	Regelbundet	Regelbundet	Regelbundet
Övervakning			
Övervakning av arbetsprocessen	Risk Manager och finansavdelning	Intern kontroll och finansavdelning	Risk Manager, affärsenhet och finanskommitté

Figur 6. Riskhantering

Källa: egen

Figuren illustrerar hur företagens interna riskhanteringsarbete ser ut analyserat utifrån COSO:s ramverk för riskhantering.

Intern miljö - Den interna miljön behandlar hur företaget ser på och hanterar risk. Risk är oundvikligt när det kommer till företagande och det är därför av vikt att företag förstår den risk det utsätts för i sin verksamhet, för att effektivt kunna hantera den (IRM, n.d.). De tre fallföretagen verkar i olika branscher och den risk de ställs

inför skiljer sig därför åt. Vidare har de även olika organisationsstruktur vilket påverkar hur riskhanteringsarbetet är uppdelat. Alfa och Gamma har ett standardiserat riskarbete med en koncerngemensam riskenheter, medan Betas verksamhet är decentraliserad med affärsenheter av självstyrande karaktär. COSO (2004) lyfter fram att det är väsentligt att synen på risk och riskbenägenhet är densamma inom hela organisationen. Detta är något som även styrks av Hult & Svernlöv (2012) som anser att det är en förutsättning för ett fungerande riskhanteringsarbete. Ett gemensamt språk och en gemensam uppfattning av risk är något som finns inom Alfa och Gamma, men som Beta saknar och strävar efter.

Samtliga företag styr sin verksamhet och riskhantering efter fastställda policier som anger riktlinjer för riskbenägenheten. Både Alfa och Gamma har en koncernövergripande riskfunktion med en Risk Manager som styr och övervakar riskhanteringsprocesserna. Detta är något som Beta saknar, då riskarbetet sker självständigt i affärsenheter. En problematik med detta kan vara att synen på risk och riskbenägenheten inom företaget kan variera mellan affärsenheterna, samt att kunskap om riskhantering stannar inom enheter. Även fast Beta har en fastställd policy skulle en central riskfunktion bidra med att riskbenägenheten inom organisationen blir mer homogen. Beta strävar efter ett integrerat riskhanteringsarbete med gemensamma processer inom organisationen. Gamma anser att deras riskarbete tidigare var spretigt och utfördes självständigt i enheterna innan det implementerade sitt riskhanteringssystem. Det menar vidare att ramverket har medfört att språket inom organisationen blivit gemensamt och att affärsenheterna har integrerats, vilket inneburit ett mer effektivt arbete och utnyttjande av företagets resurser. Ramverket har således verkat värdeskapande för företaget, vilket COSO (2004) anser är huvudsyftet med ramverket.

Målsättning - Ett företags mål ska sättas i enlighet med dess vision och målen sätts utifrån dess riskbenägenhet. Därav är det av betydelse att dessa är gemensamma för hela företaget (Moeller, 2007). Alfa och Gammas har koncernövergripande riskfunktioner som tillkommit efter att styrelse och ledningsgrupp efterfrågat det, vilket bör leda till att målen är tydligt kopplade till företagets riskbenägenhet. Riskbenägenheten antas vara mer homogen inom Alfa och Gamma än hos Beta. I Alfa kan man se en tydlig koppling mellan målsättning och riskbenägenhet, då de

prioriterar brandrisk och risk för driftavbrott i sina fabriker, eftersom ett av deras mål är att kunna leverera unika produkter anpassade till kundens processer. Detta kan även ses i Gamma där riskidentifierings- och hanteringsprocessen har implementerats i företagets kalender för strategisk planering.

Händelseidentifiering - Då risk är kopplat till företagets verksamhet skiljer sig risk åt mellan de tre fallföretagen. Riskhantering går enligt Hubbard (2009) ut på att identifiera kritisk risk som kan komma att påverka företagets mål och strategier. Detta för att kunna minimera och kontrollera risken. Det innebär att även om företagen står inför olika risker och är organiserade på olika sätt så är grundidén densamma. Både Alfa och Gamma har egenutvecklade ERM-system med tydliga riktlinjer över hur en kritisk risk identifieras och hanteras. Enligt Bohn & Kemp (2006) utvecklar ofta företag sitt eget system även om grundidén är densamma. I båda företagen sker identifieringen av risk på affärsenhetsnivå, då de förstår affärsprocessen och riskerna bäst. Detta stämmer även överens med hur Beta arbetar med identifiering, där det är riskägare på plats som gör bedömning och vidtar åtgärder inom ramarna för dess fastställda policies, exempelvis nolltolerans mot miljöolyckor.

Riskbedömning - Handlar om hur sannolikt det är att en risk inträffar och vilken konsekvens den får för företaget. På Alfa sker denna bedömning främst på de största fabrikerna och där analyseras vad kostnaden är för respektive risk. På Gamma och Beta sker riskbedömningen utifrån en skala. Då risk är en händelse som kan ha ett flertal konsekvenser anser Beta att det krävs fler dimensioner för att mäta detta än på en skala mellan ett och tio, och det arbetar därför på att ta fram en bättre metod för detta. På Gamma är det affärsenheter som sammanställer information, analyserar styrkor och svagheter och sedan gör en bedömning för respektive riskkategori på en riskkarta. Även i detta steg är det av betydelse att hela organisationen har samma uppfattning och språk avseende risk, för att riskbedömningen ska vara enhetlig inom företaget.

Riskrespons - Efter att risker identifierats, går högre befattningshavare igenom och bedömer riskerna på företagen. För att uppnå en tydlig ansvarsfördelning, delar Gamma upp riskerna i interna kategorier. Det finns en tydlig uppdelning på olika

sorters risker som företaget utsätts för och som bör hanteras på olika sätt. Därefter rangordnas de och ledningen bestämmer sedan om risken ska accepteras, minskas eller elimineras. På Alfa och Gamma är det Risk Managern som efter ledningens beslut koordinerar arbetet och ser till att de olika enheterna arbetar integrerat med riskhantering. På Beta arbetar enheterna självständigt efter policier och instruktioner, men risker skulle kunnat mötas och hanteras effektivare genom en integrerad riskhantering mellan enheterna i företaget. Eftersom affärsenheterna arbetar självständigt kan detta innebära merarbete och att information och kunskap om risker inte sprids inom företaget.

Kontrollaktiviteter - Samtliga företag har en intern kontrollfunktion som utvecklar system och policier som styr riskarbetet. I samtliga företag behandlas beslut och åtgärder för de största riskerna på högre ledningsnivå. I både Alfa och Gammas utvecklas och görs kontroller i företaget av Risk Managern för att kontrollera att det dagliga arbetet sker i enlighet med fastställd policy och strategi.

Information och kommunikation - En mer integrerad riskhanteringsfunktion bidrar enligt IRM (n.d.) även till att kunskap om specifika risker och lämpliga åtgärder kommuniceras bättre inom företaget. På så sätt kan företagets värdeskapande öka vilket även är huvudsyftet med ERM-systemet (COSO, 2004, Borghezi & Gaudenzi, 2013). De tre fallföretagen har regelbunden uppföljning över hur risk hanteras. Det är däremot något som företag Beta vill utveckla vidare, då tanken är att en central riskfunktion i koncernen ska medföra en förbättrad kommunikation med mer integrerade processer, vilket kan bidra med effektivare allokering och utnyttjande av företagets resurser.

Övervakning - Alfa och Gamma har utöver den interna kontrollfunktionen en Risk Manager som övervakar, utvärderar och förbättrar de gemensamma processerna. I både Alfa och Gamma har utvecklandet av ramverk för riskhantering samt tillsättande av en Risk Manager bidragit till en ökad integration samt tydligare och effektivare styrning inom respektive företag. Beta går mot gemensamma processer och strävar efter att utveckla en riskhanteringsfunktion.

6.3 LAGAR OCH REKOMMENDATIONER

I detta avsnitt analyseras den institutionalia som finns om riskrapportering samt företagens syn på detta. Slutligen analyseras företagens riskrapportering utifrån ICAEW:s rekommendationer för en förbättrad riskrapportering

6.3.1 INSTITUTIONALIA

Den externa riskrapporteringen uppfyller de lagar och rekommendationer som ges av IFRS och ÅRL angående utformning av riskrapportering. I IFRS föreställningsram beskrivs hur företag ska upprätta finansiella rapporter och att upplysningar om risk och osäkerhetsfaktorer kan förekomma under noter eller övriga upplysningar. Det är dock inte tvingande att lämna dessa, men däremot ska rapporten enligt IAS1: Utformning av finansiella rapporter tillgodose användarnas behov, ge en korrekt bild och lämna väsentlig information, vilket företagen anser att de gör. De studerade företagen anser även att de lämnar tillräcklig information om väsentlig risk trots att forskning som gjorts visat att riskredovisning generellt är otillräcklig (Soloman, 2000). Då Gamma är börsnoterade vid både Stockholmsbörsen och den amerikanska, följer det en del tilläggskrav, bland dem SOX som har detaljerade direktiv över hur den finansiella rapporten ska upprättas. Vidare har utformningen av riskupplysningar tagits fram av respektive företags jurister i enlighet med de lagar det följer. Årsredovisningarna har även skrivits under av auktoriserade revisorer och därav kan det konstateras att det följer gällande lagar och regleringar. Inget av de studerade företagen anser att det behövs hårdare reglering av riskrapportering och Gamma anser att redovisningskraven enligt SOX är för höga, samt att viss nivå på riskredovisningen bör vara på frivillig basis.

6.3.2 ICAEW:S REKOMMENDATIONER

Utöver de lagar som finns kring risk har ICAEW (2011) lämnat rekommendationer över hur riskrapportering kan förbättras och göras mer användbar.

ICAEW Rekommendationer	Alfa	Beta	Gamma
Användbar information	Väsentlig info Alla typer av risk Åtgärder	Väsentlig info Alla typer av risk Åtgärder	Väsentlig info Alla typer av risk Åtgärder Riskhanteringsarbete
Kvantitativ information	Följer IFRS 7 Ytterligare info	Följer IFRS 7 Ytterligare info	Följer IFRS 7
Integrera information	Riskavsnitt Framtidsriktad info	Riskavsnitt Framtidsriktad info	Riskavsnitt Framtidsriktad info Riskhanteringsarbete
Utanför årsredovisningscykel	Delårsrapport Hemsida Kapitalmarknadsdag Investor relations	Delårsrapport Hemsida Kapitalmarknadsdag Investor relations	Delårsrapport Hemsida Kapitalmarknadsdag Investor relations
Berätta om erfarenhet	Ingen information	Nej, men ambition att lägga till "årets kommentar" i nästa årsredovisning	Upplyser om nytt riskhanteringsarbete, ingen information om tidigare risk

Figur 7. ICAEW:s rekommendationer

Källa: egen

Figuren illustrerar hur företagens externa rapportering av risk förhåller sig till ICAEW:s rekommendationer.

Lämna användbar information - Företag ska enligt IAS1: Utformning av finansiella rapporter, lämna väsentlig information som ger en rättvisande bild av företaget. De studerade företagen upplyser om de faktorer som kan tänkas påverka deras ekonomiska ställning, vilket enligt Linsley & Shriver (2006) och Beretta (2008) är det huvudsakliga syftet med rapportering av risk.

Upplysningarna i årsredovisningen utgår ifrån ett bredare perspektiv än det interna riskhanteringsarbetet, vilket stämmer överens med Kajüter (2004) som tar upp att företag tenderar att upplysa mer om allmänna och externa risker, än specifika risker som de möter och hur dessa åtgärdas. De studerade företagen upplyser om allmänna risker som konjunkturförändringar, politik och miljörisker, men de upplyser även om mer företagsspecifika risker, dock med varierande omfattning. Både Beta och Gamma har en väl utvecklad del om verksamhetsrisker och hur det kan påverka processer,

medan Alfa har en mindre utvecklad del om de specifika risker de möter. EIU-MMC (2001, refererad i Beretta & Bozzolan, 2004) anser att en nackdel med riskrapportering är att företag varit dåliga på att upplysa om de strategiska och operativa riskerna. Eftersom även dessa risker har en påverkan på resultatet är de viktiga att upplysa om, vilket de studerade företagen gör. Beta menar att en mer transparent riskrapportering medfört att analytiker blivit bättre på att förutspå företagets resultat, vilket tyder på både att upplysningarna används och att de är användbara.

För att förstå hur en risk hanteras är det enligt ICAEW (2011) av betydelse att förstå hur den interna riskhanteringsfunktionen fungerar. Gamma integrerar denna information i årsredovisningen och skriver mycket om intern kontroll. Det visar upp både flödesscheman för sin riskhantering samt riskkartan det använder som bedömningsgrund. Detta är däremot information som saknas i Alfa och Beta. Att det endast är Gamma som upplyser om det interna riskhanteringsarbetet kan delvis bero på att de även följer amerikansk reglering, då SOX har mer detaljerade krav på rapporteringen (Fredelius, 2010). Alfa berättar däremot att detta är en del det vill lägga till i årsredovisningen, vilket kan förklaras av Borghezi (2013) och IRM (n.d.) som framhåller att information om detta förbättrar företagets image och rykte och att det på så sätt kan användas som en konkurrensfördel (ICAEW, 2011).

Kvantitativa upplysningar - ICAEW (2011) föreslår att kvantitativa upplysningar kan komplettera de kvalitativa, exempelvis genom att upplysa om hur stor del av företaget som påverkas av nämnda risker. Gamma berättar utförligt om strategiska, taktiska och operativa risker, men det har i dagsläget inga kvantitativa upplysningar, som exempelvis upplysningar om hur stor del av företaget som påverkas av en risk vilket är väsentligt för att förstå riskens omfattning. Alfa ger kvantitativa upplysningar om kund och reklamationsförlust, volatilitet på råvarupris samt i känslighetsanalysen. Även Beta ger kvantitativa upplysningar för ett flertal risker, exempelvis på hur mycket en viss risk påverkar resultatet. I de risker där Beta inte lämnar kvantitativ information, exempelvis dess kompetensförsörjning kan tänkas att det är känslig information som kan vara till konkurrensfördel. För samtliga företag kan det vara användbart att lämna mer kvantitativa upplysningar angående hur stor del av företaget som påverkas av en risk, för att illustrera vilken effekt risken har på

företaget. Dock delger alla tre fallföretag kvantitativa upplysningar i enlighet med kraven i IFRS 7: Finansiella instrument, enligt vilken företag ska lämna kvantitativa upplysningar gällande finansiella instrument såsom kreditrisk, likviditetsrisk och marknadsrisk.

Integrera information i sammanhang – De studerade företagen har alla en separat del för riskupplysningar. I årsredovisningen för år 2012 har Alfa en separat del för operationella risker och finansiella risker. I Gammas årsredovisning upplyser det om riskfaktorer och riskhanteringsarbetet. Riskfaktorer har ett eget avsnitt där de beskrivs utförligt och riskhantering nämns på ett flertal ställen i årsredovisningen, men mest utförligt i bolagsstyrningsrapporten. Finansiell risk finns att hitta under not med resten av de finansiella uppgifterna. Även Beta har ett eget avsnitt om risker och riskåtgärder. För att integrera informationen har alla företag en del med framtidsriktad information och om omvärldsfaktorer som de ser som möjliga hot för deras mål och verksamhet. De har därmed integrerat risker och osäkerhetsfaktorer i sin årsredovisning i enlighet med ICAEW (2011). I Gammas årsredovisning finns information om risk på flera ställen där Risk Managern anser att det är relevant, men det refereras till riskavsnittet där det beskrivs utförligare. Att riskupplysningar lämnas på fler ställen kan däremot innebära att årsredovisningen växer i omfång vilket Scheja (2012) påpekar och problemet med detta menar Rundfeldt (2010) är att väsentlig information kan bli svårare att hitta. Det finns därmed både för- och nackdelar med att integrera information. Fördelen är att risk integreras i sitt sammanhang och nackdelen är att årsredovisningen ökar i omfång, vilket kan göra det svårt för användare att hitta den väsentliga informationen.

Tänk utanför årsredovisningscykeln – Årsredovisningen är det främsta forumet i vilket företagen upplyser om risker. Det betyder att den information som finns i den finansiella rapporten ska kunna användas som beslutsunderlag för investerare. De tre företagen kompletterar upplysningarna i årsredovisningen med information via kapitalmarknadsdagar, kvartalsrapporter, delårsrapporter, hemsida samt via ansvariga för investerarrelationer som lämnar kompletterande information, för att underlätta en bedömning av företaget. Detta är viktigt som komplement då FRC (2011, refererad i ICAEW, 2011) fann att investerare fäster större vikt vid upplysningar om risk direkt från företagsledare än från årsredovisningen och ICAEW (2011) anser att företag ska

rapportera väsentliga risker kontinuerligt. De studerade företagen är måna om att upplysa om dess risker på fler sätt än årsredovisningen och anser att de ska vara lätt för investerare och övriga intressenter att få uppdaterad riskinformation, dock är riskerna som rapporteras via deras hemsida och delårsrapport väldigt korta och allmänna och det hänvisas till årsredovisningen för ytterligare information.

Berätta om erfarenhet – Det finns ingen information om erfarenhet i någon av de studerade företagens riskavsnitt. Gamma berättar däremot om det nya ramverket som implementerats 2012 och att det varit ett stort steg framåt i utvecklingen av deras riskhantering. Utöver det delges ingen mer information om dess historiska erfarenhet av riskhantering, vilket inte heller bör vara särskilt relevant eftersom det nya ramverket helt förändrat detta arbete. ICAEW (2011) lägger fram förslag om att även delge hur risken utvecklats från tidigare år, vilket saknas hos både Alfa och Gamma. I Betas årsredovisning beskrivs erfarenheter av risker historiskt, såsom exempelvis miljörisker. Om företagen inte upplyser om erfarenhet är det svårt för användaren att veta vad som är aktuellt för detta år och vad som sett likadant ut under en längre period. Beta menar att detta ska utvecklas med årets kommentar, då det annars är möjligt att riskavsnittet ser likadant ut från år till år. Detta kan visa på att företaget är medvetet och uppmärksammar risken, vilket kan bidra till att intressenter får ett tillförlitligt intryck av företaget.

6.3 RISKUPPLYSNINGARS FUNKTION

I den sista delen analyseras företagens syn på riskupplysningar samt vilken funktion de anser att dessa fyller. Detta analyseras utifrån legitimitetsteori och institutionell teori.

6.3.1 LEGITIMITETSTEORI

Enligt ICAEW (2011) förbättras företags riskarbete genom extern rapportering. Gamma menar att de som främst efterfrågar riskupplysningar är investerare, men att överlag är en väl utvecklad riskrapportering en konkurrensfördel. Dessutom understryker Gamma att det är positivt för varumärket, då det exempelvis vunnit pris

för en framstående riskrapportering. Beta lyfter även fram riskrapportering som en del av kompetensrekrytering. Då det verkar i en bransch med olycksrisk kan de genom att rapportera sitt riskarbete, uppfattas som ett säkrare företag att arbeta i. På så sätt används riskrapporteringen i marknadsföringssyfte för att locka kompetent personal till företaget. Detta stärks av Borghezi (2013) och IRM (n.d) som betonar att riskrapportering förbättrar företags image och ökar dess trovärdighet. Alla tre företag upplyser för att skapa mervärde och nämner att de ser riskrapportering som en kvalitetsstämpel på företaget. En observation är att företagen gärna vill poängtera sitt engagemang i riskhantering tidigt i årsredovisningen, i exempelvis inledningen eller brev från styrelseordförande, vilket även det styrker tanken på att riskhantering utgör en slags kvalitetsstämpel. Däremot problematiseras denna uppfattning av Gamma som tillägger att det finns tendenser till att utvecklingen går mot att riskrapportering kommer att krävas av intressenter för att företaget ska uppfattas som legitimt, och därmed inte längre innebära en konkurrensfördel.

Företags agerande kan enligt Deegan & Unerman (2011) förklaras utifrån att de vill uppfattas som legitima av sin omgivning. Samhället är uppbyggt av normer och förväntningar om hur företag bör bete sig och för att anses legitima av sin omgivning måste de leva upp till dessa förväntningar. Om företag inte kan uppfylla det som förväntas av dem uppstår ett legitimitetsgap. Ett legitimitetsgap kan även uppstå genom att ny information om företag dyker upp genom exempelvis media. Då risker ständigt förändras i takt med att samhället utvecklas innebär det även att samhällets förväntningar förändras. Den ökade efterfrågan på riskupplysningar kan ses som att samhällets krav förändrats och att samhället idag kräver en mer transparent rapportering. Således måste företag vara mer transparenta i sin redovisning för att uppfattas som legitima av sin omgivning (Dobler, 2008, ICAEW, 2011). Exempelvis nämner Beta den miljöolycka det varit inblandad i och att de idag noga med att rapportera miljörisker. Då miljö- och hållbarhetsfrågor idag är ett aktuellt ämne är det ett sätt att skapa legitimitet genom att visa på att det är medvetet om detta.

Att arbeta med risk är kostsamt och utöver att det utgör en kvalitetsstämpel ger arbetet inte någon direkt intäkt, utan frivillig rapportering av information om vad marknaden efterfrågar görs för att skapa legitimitet. Både Alfa och Beta arbetar mer aktivt internt än vad som faktiskt rapporteras och information om detta skulle kunna öka deras

legitimitet. Dock nämner Scheja (2012) att företags årsredovisningar har ökat i omfattning sedan införandet av nya regler, så det krävs en bedömning av om denna information är av intresse eller ej.

6.3.2 INSTITUTIONELL TEORI

Det blir allt mer vanligt att företag har en central riskhanteringsfunktion och Beta berättar att även dess utveckling går i denna riktning. Detta kan ses utifrån institutionell teori där likartade företagsgrupper går mot homogenitet och liknar varandra allt mer, exempelvis genom liknande företagsstruktur. Likartade företagsgrupper kan utgöras av företag inom samma bransch, av samma storlek eller företag som verkar i liknande miljöer. Eftersom riskhanteringsfunktioner är allt mer vanligt förekommande kan man se det utifrån normativ isomorfism där Beta tar efter och utvecklar sitt riskarbete på grund av gruppnormer och kulturella företeelser bland börsnoterade företag. Alfa anser att dess årsredovisning följer en lämplig struktur och menar att många företag har årsredovisningar vars struktur liknar varandra. Men då Alfas största konkurrenter inte finns i Sverige, kollar de inte på konkurrenternas riskrapportering och anser att likheten av struktur ej är applicerbart på dem. Beta medger att det studerar andra företags årsredovisningar och ser vad dessa anser vara väsentliga risker. Detta kan förklaras utifrån mimetisk isomorfism där företag tar efter andra företags framgångsrika redovisningsmetoder. Gamma tror att det i enlighet med institutionell teori finns en likformighet bland riskupplysningar i företag inom samma bransch och betonar att riskrapportering är en kostnads- och resursfråga, samt att Gamma valt att prioritera denna fråga. Utifrån mimetisk isomorfism är Gamma det företag som andra företag tar efter i avseendet riskrapportering och det medger att det har sett likheter i andra företags årsredovisningar. Att det belönats med ett respekterat riskrapporteringspris kan från andra företags perspektiv ses som ett intyg på att Gamma rapporterar på ett korrekt och lämpligt sätt, samt en kvalitetsstämpel på den rapporteringsmallen.

7. RESULTAT

I följande kapitel diskuteras uppsatsens resultat, vilket sedan mynnar ut i slutsatser som besvarar uppsatsens frågeställning. Avslutningsvis ges förslag till vidare forskning inom ämnet.

7.1 DISKUSSION

Uppsatsens syfte är att diskutera utformning och effekter av intern hantering och extern rapportering av risk i tre börsnoterade företag. Företagen jämförs i tre steg: Hur de uppfyller lagar och rekommendationer, hur det interna riskhanteringsarbetet överensstämmer med det som rapporteras externt, samt en redogörelse för vilken funktion riskupplysningar fyller.

Samtliga företags årsredovisningar uppfyller de lagar som finns angående riskrapportering, men då lagarna endast är principbaserade ger de inga tydliga direktiv för hur rapporteringen ska se ut. Detta har resulterat i att företagens upplysningar skiljer sig åt i innehåll och utformning. De studerade företagen har alla ett riskavsnitt där innehållet av risker stämmer överens med Prohobudonos et al. riskkategorisering. Utformningen av riskavsnittet ser däremot olika ut, även om alla företag tar upp affärs-, strategiska och operativa risker så är dessa placerade under andra rubriker. Problemet med detta är att det blir svårt för användaren att utläsa vad riskkategorierna innebär och vilka risker som behandlas under respektive kategori, vilket gör det svårt att jämföra om företagen upplyser om samma typ av risker.

Enligt ICAEW:s rekommendationer ska företag lämna upplysningar som är användbara för investerare. En problematik med detta är däremot att det beror på vem användaren är. Investerare vill ha så mycket information som möjligt och det kan därför anses viktigt att upplysa om det interna arbetet för att visa på en medvetenhet om risk. För att förstå hur en risk hanteras är det av betydelse att förstå hur det interna riskhanteringsarbetet fungerar. Med en tydlig rapportering av det interna riskhanteringsarbetet, informeras investerare om att företag arbetar med risk och hur deras riskbenägenhet ser ut. Det är därmed väsentlig information som kan utgöra

beslutsunderlag och ge en mer rättvisande bild av företaget. Då Beta ännu inte har något koncernövergripande riskhanteringssystem, faller det sig naturligt att denna del är exkluderad ur deras årsredovisning. Gamma beskriver sitt riskhanteringssystem utförligt, medan Alfa har ett system men inte uppger om det. Detta skulle kunna bero på att Alfa och Beta följer Svensk kod för bolagsstyrning, medan Gamma även följer amerikanska regleringar som har hårdare krav på hur intern styrning ska rapporteras. Däremot poängterar både Alfa och Beta att det är något de vill utveckla och lägga till i rapporteringen.

För att förbättra rapporteringen av risk föreslår ICAEW att riskupplysningarna bör integreras i ett sammanhang. Det finns dock både för- och nackdelar med att integrera risk i årsredovisningen. En fördel med att integrera informationen är att det sätts in i ett sammanhang och att det på så sätt blir lättare att förstå. En nackdel är däremot att det kan leda till att årsredovisningarna ökar i omfattning och att det blir svårt att finna den väsentliga informationen. Samtliga företag har valt att ha ett separat riskavsnitt och att referera till det avsnittet om risk nämns på andra ställen. Vidare har de nämnt risk i avsnitt om affärsplan och framtidsutsikter. Gamma har även en del om det interna riskhanteringsarbetet vilket de separerat från riskavsnittet. Att integrera information om företagets riskhanteringsarbete och riskfaktorer bidrar till att användaren får en bild av företagets samlade risker och hur dessa åtgärdas.

Företag tar en risk redan då de går in på en marknad och risk kommer alltid att vara en del av företags verksamhet. Riskerna förändras ständigt och eftersom risker och osäkerheter är en del av marknadsekonomin, går de inte att undvika. Således går det inte att eliminera informationsgapet, då det i sådana fall inte skulle finnas någon avkastning utöver den riskfria räntan. Samtliga företag medger att intressenter efterfrågar så mycket information som möjligt. Beta poängterar dock att företag inte kommer att lämna väsentlig information om det skulle sänka företagets värde. Genom att hålla den informationen inom företaget agerar det i sina investerares intresse, då informationen skulle sänka företagets värde. Därför kan det finnas en informationsasymmetri utan att det är en egentlig intressekonflikt mellan företaget och dess intressenter. Detta informationsgap kan kompenseras genom att företag redovisar mer kring sitt interna riskhanteringsarbete. På så sätt får intressenter en bättre förståelse för företaget och information som kan utgöra beslutsunderlag, vilket

är syftet med riskupplysningar. Att upplysa om det interna riskhanteringsarbetet kan således minska informationsasymmetrin och därmed bibehålla företagets värde.

Att arbeta med risk kan vara kostsamt, men det belönar sig i form av att det kan ses som sparade kostnader samt att det finns möjliga effektiviseringsvinster. Samtliga företag anser även att riskrapportering utgör en konkurrensfördel och en kvalitetsstämpel och de upplyser därför om risker på andra sätt än via årsredovisningen. Det visar på en vilja att kontinuerligt tillgodose intressenterna med uppdaterad information och de värdesätter att ge en god bild av riskerna som företaget möter. Gamma uttrycker däremot funderingar över huruvida en väl utvecklad riskrapportering inom kort inte längre kommer att utgöra en konkurrensfördel, utan istället kommer att bli något som krävs för att företaget ska uppfattas som legitimt av samhället.

Företagen poängterar att det finns tendenser till likformighet i riskupplysningar av företag inom samma bransch. Detta kan bero på att riskerna är lika inom liknande företag, att de rapporterar enligt samma lagar och regleringar och att det finns en kostnadsfördel med att kopiera redan framtagen riskinformation. Riskrapportering är en kostnads- och resursfråga och företag väljer att prioritera det olika högt. En förklaring till likformighet ges även av institutionell teorin och dess mimetiska isomorfism, som pekar på att det finns tendenser till att kopiera framgångsrika företag vid osäkerhet för hur nya redovisningssätt ska appliceras på den egna verksamheten. Dock har de studerade företagen olika roller inom mimetiska isomorfism: Gamma är företaget som kopieras, medan Beta är företaget som kopierar. Det kan bero på att utvecklingen av deras riskhanteringsarbete är i olika faser. Det institutionella rörelsemönstret kan även ses över branschgränserna, i denna studie genom att Gamma rapporterar kring sin interna riskhanteringsfunktion utförligt, medan Alfa medger att det ska utveckla rapporteringen kring deras och Beta i sin tur strävar mot att utveckla en koncernövergripande riskhanteringsfunktion som de andra två har.

Rörelsemönstret mot likformighet gör det ännu viktigare med företagsspecifik riskrapportering. Däremot kan företagsspecifik rapportering leda till att det blir svårare för användaren av årsredovisningen att utläsa den väsentliga informationen om företag har olika definitioner. Även om definitionen kopplas till företaget kan

jämförbarheten mellan årsredovisningar ta skada. Vilken som är rätt väg att gå för att förmå företag att rapportera mer företagsspecifikt är inte helt klart. Forskning och studier som gjorts har visat att rapporteringen av risk är bristande samt att lagstadgade upplysningar är mer effektiva än frivilliga upplysningar, men de studerade företagen instämmer enhälligt i att tydligare och mer detaljerade ramverk eller lagar för riskrapportering inte behövs.

7.2 SLUTSATS

De studerade företagens externa rapportering skiljer sig åt både i utformning och innehåll. Att utformningen av riskrapportering skiljer sig åt minskar jämförbarheten mellan företagen. Det är svårt för användaren att utläsa den samlade risken när företagen integrerar risk olika mycket i årsredovisningen. Att innehållet skiljer sig åt beror dels på att företagen verkar inom olika branscher och således står inför olika typer av risker, men det beror även på att deras interna riskhanteringsarbete ser olika ut. Två av fallföretagen har implementerat ERM-liknande ramverk för riskhantering och det tredje företaget håller på att utveckla ett ramverk. Vidare upplyser ett av företagen om det i årsredovisningen och de andra två poängterar att de inom en snar framtid vill inkludera det. Då samtliga företag anser att riskrapportering är en konkurrensfördel kan det ses som ett incitament till att lämna frivilliga upplysningar. Företagen anser att de regleringar avseende riskupplysningar som finns är tillräckliga, men resultatet av denna studie visar att det företag som följer striktast reglering har den mest transparenta riskrapporteringen. Det finns även en tendens till att riskrapportering hos företag inom samma bransch blir likformig. Denna tendens gör det ännu viktigare med företagsspecifikt rapportering, men det kan även göra det svårare för användaren att utläsa den väsentliga informationen eftersom jämförbarheten rapporter emellan minskar. Vägen att gå bör därför vara en kompromiss mellan specificering och standardisering: företagsspecifika rapporter med enligt ramverk standardiserade kategorier och definitioner.

7.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING

Då denna uppsats endast studerar riskupplysningars funktion utifrån företags perspektiv kan det vara intressant att göra en liknande undersökning utifrån intressenter, särskilt investerares perspektiv. Vad efterfrågar intressenterna och vad är användbar information för dem? Det skulle även kunna vara intressant att undersöka hur de värderar rapportering av intern riskhantering och om denna upplysning minskar informationsasymmetrin.

REFERENSER

Abraham, S., Marston, C., & Darby, P. (2011). Risk Reporting: Clarity, Relevance and Location, Edinburgh: Institute of Chartered Accountants of Scotland.

Alfa AB, Årsredovisning 2012.

Andersson, S. (1979). Positivism kontra hermeneutik. Göteborg: Bokförlaget Korpen.

Arnellär, G., Janzon, C., & Törning, E. (2012), Debatt: Enklare redovisning är möjligt. *Balans*, nr 4 2012.

Arwinge, O. Hult, A. (2013). Fördjupning: Ställ fler frågor om intern styrning och kontroll. *Balans*, nr 2 2013.

Beta AB, Årsredovisning 2012.

Beretta, S., & Bozzolan, S. (2004). A framework for the Analysis of Firm Risk Communication: *The International Journal of Accounting*; no.39. ss.265-288.

Bohn, C., & Kemp B. (2006). Enterprise Risk Management Quantification: An opportunity. AON. Tillgänglig online:
<<http://www.ermssymposium.org/2006/pdf/papers/Bohn%20paper.pdf>>
[Hämtad 12 December 2013]

Botosan, C. (2004). Discussion of a framework for analysis of firm risk communication: *The international Journal of Accounting*; no.39. ss.289-295.

Broberg, P., Tagesson, T., & Collin, S-O. (2009). What explains variation in voluntary disclosure? A study of the annual reports of corporations listed on the Stockholm Stock Exchange. *Journal of management & governance*; vol. 14, no. 4, ss. 351-377.

Bryman, A., & Bell, E. (2011). Företagsekonomiska forskningsmetoder. Stockholm: Liber AB.

Cabedo, J.D. & Tirado, J.M. (2004). The Disclosure of Risk in Financial Statements. *Accounting Forum*; vol. 28, no.2, ss.181-200.

Cheng, L., Liao, S. & Zhang, H. (2013). The Commitment Effect versus Information Effect of Disclosure—Evidence from Smaller Reporting Companies. *The Accounting Review*; vol. 88, no. 4, ss. 1239-1263.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. (2004). Enterprise Risk Management – An Integrated Framework. Tillgänglig online:
<http://www.coso.org/documents/coso_erm_executivesummary.pdf>
[Hämtad 9 December 2013]

Deegan, C. & Unerman, J. (2011). *Financial Accounting Theory*. Berkshire: McGraw-Hill Higher Education.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Deloitte. (n.d.) Sarbanes-Oxley Act. Tillgänglig online:
<http://www.deloitte.com/view/sv_SE/se/tjanster/riskhantering/bolagsstyrning/sarbanes-oxley/index.htm> [Hämtad 1 December 2013]

DiMaggio, P.J. & Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*; vol.48, iss.2, ss.147-160.

Director of Group Internal Control. Beta AB. Intervju den 16 december 2013.

Dobler, M. (2008). Incentives for risk reporting - A discretionary disclosure and cheap talk approach: *The International Journal of Accounting*; no.43. ss.184-206.

EFRAG - European Financial Reporting Advisory Group. (2012) Towards a Disclosure Framework for the Notes. Tillgänglig online:
<<http://www.efrag.org>> [Hämtad 4 December 2013]

ESMA. (2013) Feedback Statement Considerations of materiality in financial reporting. (13-02-14). Tillgänglig online:
<<http://www.esma.europa.eu/system/files/2013-218.pdf>> [Hämtad 3 December 2013]

EY (2009). Före detta medarbetare största it-säkerhetsrisken. Tillgänglig online:
<<http://www.ey.com/SE/sv/Newsroom/News-releases/pressmeddelande-091122-fore-detta-medarbetare>> [Hämtad 29 November 2013]

FAR (2012). IFRS-volymer 2012. Stockholm: FAR Akademi AB.

Fredelius, A. (2010). SOX, lagen som svenska företag att fly amerikanska börsen. CFO world 2010-03-17. Tillgänglig online:
<<http://cfoworld.idg.se/2.13965/1.303243/sox-lagen-som-fick-svenska-foretag-att-fly-amerikanska-borsen>> [Hämtad 7 November 2013]

Gamma AB, Årsredovisning 2012.

Group Risk & Insurance Manager och Assistant Risk & Insurance Manager. Alfa AB. Intervju den 13 december 2013

Hail, L. (2011). Discussion of Consequences and Institutional Determinants of Unregulated Corporate Financial Statements: Evidence from Embedded Value Reporting. *Journal of Accounting Research*; vol.49, no.2, ss.573-594.

Head of Group Risk Management. Gamma AB. Intervju den 11 december 2013.

Hubbard, D. (2009). The Failure of Risk Management: Why It's Broken and How to Fix It. *John Wiley & Sons*; ss. 46.

Hult, A., & Svernlöv, C. (2012). Fördjupning: Styrelsens roll i riskarbetet - är ansvaret större om inte risker hanteras korrekt? *Balans*, nr 3 2012.

Iatridis, G. (2010). International Financial Reporting Standards and the quality of financial statement information: *International Review of Financial Analysis*; no.19. ss.193-204.

ICAEW: Financial Reporting Faculty. (2011) Reporting Business Risks: Meeting Expectations. Tillgänglig online:
<<http://www.icaew.com/~media/Files/Technical/Financial-reporting/Information%20for%20better%20markets/IFBM/rbr-final.pdf>>
[Hämtad 29 November 2013]

Institute of Risk Management (n.d). A structured approach to Enterprise Risk Management (ERM) and the requirements of ISO 31000. Tillgänglig online:
<http://their.org/documents/SARM_FINAL.pdf> [Hämtad 8 December 2013]

Knight, F. H. (1964) Risk, Uncertainty and Profit. *Sentry Press, New York*.

Kollegiet för Svensk Bolagsstyrning. (n.d). Syftet med koden. Tillgänglig online:
<<http://www.bolagsstyrning.se/koden/syfte>> [Hämtad 9 December 2013]

Linsley, P. M., & Shrivs, P. J. (2006). Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies: *The British Accounting Review*; no.38. ss.387-404.

Marton, J., Lumsden M., Lundqvist, P., Pettersson, A-K., & Rimmel, G. (2010). IFRS – I teori och praktik. 2. uppl. Stockholm: Bonnier Utbildning AB.

Miihkinen, A. (2012). What Drives Quality of Firm Risk Disclosure? The Impact of a National Disclosure Standard and Reporting Incentives under IFRS: *The International Journal of Accounting*; no.47. ss.437-468.

Moeller, R.R. (2007). COSO Enterprise Risk Management - Understanding the new integrated ERM framework. [e-book] Hoboken : N.J Wiley & Sons. Tillgänglig via Google Books: <books.google.com> [Hämtad 9 Januari 2013]

Mousa, G. A., & Desoky, A. M. (2012). The association between internal governance mechanisms and corporate value: evidence from Bahrain. *Asian Academy of Management Journal of Accounting and Finance*; Vol. 8, ss. 67–91.

Nilsson, S. (2010). Redovisningens normer och normbildare. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Oxelheim, L. (2006). Transparens, IFRS och ekonomisk tillväxt. *The Journal of Economic Society of Finland*, 2006:2 pp 85-94. Tillgänglig online: <http://www.ekonomiskasamfundet.fi/est/files/est_206.pdf> [Hämtad 25 November 2013]

Pharmainfo.net. (n.d.). Quality Risk Management For Pharmaceutical Industry <<http://www.pharmainfo.net/reviews/quality-risk-management-pharmaceutical-industry>> [Hämtad 25 November 2013]

Power, M. (2004). Demos. Tillgänglig online: <<http://www.demos.co.uk/files/riskmanagementofeverything.pdf>> [Hämtad 30 November 2013]

Probohudono, A. N., Tower, G., & Rusmin, R. (2013). Diversity in risk communication. *Australasian Accounting Business & Finance Journal*; vol. 7, no. 1, ss. 43-58.

PWC. (2010). Komplexa redovisningsfrågor, kvalitet i delårsrapportering Tillgänglig online: <<http://www.pwc.se/sv/komplexa-redovisningsfragor/assets/kvalitet-i-delarsrapportering.pdf>> [Hämtad 28 November 2013]

Rundfeldt, R. (2010). Inblick redovisningar: När är en upplysning väsentlig? *Balans*, nr 1 2010.

Sandin, A. (1980). Risk Management och Riskinformation. Lund: Studentlitteratur.

Scheja, M. (2012). Färre men relevantare upplysningar i årsredovisningen. *Icompany.se*. 2012-08-14. Tillgänglig online: <<http://1company.se/farre-men-relevantare-upplysningar-i-arsredovisningen/>> [Hämtad 25 November 2013]

Sethi, S.P. (1975) *Dimensions of Corporate Social Performance: An Analytical framework*. California Management Review; vol.17, iss.3, ss.58-64.

Sethi, S.P. (1978) *Advocacy Advertising: The American Experience*. California Management Review; vol.21, iss.1, ss.55-67.

Skinner, D. J. (1994). Why Firms Voluntarily Disclose Bad News: *Journal of Accounting Research*; vol.32, no.1. ss.38-60.

Soloman A., Soloman J.F., Norton, S.D. (2000) A Conceptual Framework For Corporate Risk Disclosure Emerging From The Agenda For Corporate Governance Reform: *British Accounting Review*; no.32. ss.447-478.

Vandemaele, S., Vergauwen, P., & Michiels, A. (2009). Management risk reporting practices and their determinants. Tillgänglig online:
<<https://uhdspace.uhasselt.be/dspace/bitstream/1942/9392/2/CorporateriskB.pdf>>
[Hämtad 3 December 2013]

Vesper, J. (2006). Risk Assessment and Risk Management in the Pharmaceutical Industry Clear and Simple. Tillgänglig online:
<<https://store.pda.org/ProductCatalog/Product.aspx?ID=494>> [Hämtad 12 December 2013]

Årsredovisningslag (1995:1554)

APPENDIX

INTERVJUGUIDE

1. Hur tolkar ni begreppet risk?
2. Hur ser ni på begreppet “väsentlig risk” och hur bedömer ni det?
3. Hur arbetar ni med riskhantering inom företaget?
4. Använder ni er av några särskilda ramverk för riskhantering? (T ex ERM) Vad bidrar det med?
5. Vad är avgörande för att en risk och osäkerhetsfaktor ska rapporteras i årsredovisningen?
6. Hur länge har ni lämnat riskupplysningar i årsredovisningen och varför började ni?
7. Hur har er riskhantering utvecklats sedan ni började rapportera om risk?
8. Har ert interna riskhanteringsarbete förbättrats genom att ni redovisar om det externt?
9. Hur har ni kommit fram till utformningen av risk- och osäkerhetsdelen i årsredovisningen?
10. Hur upplevde ni övergången till IFRS?
11. Hur upplever ni skillnader mellan kraven om riskupplysningar i ÅRL och IFRS?
12. Behövs tydligare och mer detaljerad reglering för risk?
13. Hur bedömer ni icke-finansiella risker?
14. Har ni möjlighet att lämna upplysningar i årsredovisningen om all den väsentlig risk ni möter?
15. Vilka upplever ni är de främsta intressenter som efterfrågar information om riskrapportering?
16. Har ni uppfattningen att era intressenter önskar mer utförlig redovisning av risk än vad lagen kräver?
17. Uppfattar ni att era intressenter önskar ytterligare information om risker och osäkerhetsfaktorer än den ni lämnar?

18. Finns det någon skillnad mellan era intressenters önskemål om riskupplysning och ert företags möjlighet att rapportera om dessa?
19. Hur förhåller er riskrapportering sig till andra företag inom samma bransch?
20. Tror ni att riskrapportering inom branscher tenderar att bli likformig? Hur kan det komma sig?
21. Upplever ni att den riskbenägenhet, så kallad "riskaptit" som finns inom bolaget stämmer överens med den bild som kommuniceras ut?
22. Ser ni extern riskrapportering som en konkurrensfördel? På vilket sätt?
23. Redovisar och informerar ni om era väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer på andra sätt än via årsredovisningen?
24. Hur ser ert kontrollsystem för informationsgivning ut?